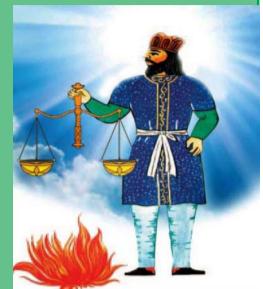

НАВРЎЗ-ПАЙВАНДГАРИ НАСЛҲО ВА АСЛҲО

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ ОН АРЗИШИ ОЛИ МЕБОШАНД

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ

№7-8 (22-23) 17-УМИ МАРТИ СОЛИ 2015, СЕШАНБЕ

Наврӯз дар баробари бисёр фазилатҳои некаш ҷаҳонни вахдат, яъне баробариву ҳамдигарфаҳмии инсонҳо буда, ачдоди накӯноми мо дар ин айём ба ҳам омада, бо тараннуми сулҳу дӯстӣ ба яқдигар хайру хубӣ меҳостанд ва бо меҳрварзиву бахшидани ҳамдигар кинаҳоро аз дил дур мекарданд.

ЭМОМАЛӢ РАҲМОН

ДАР ИН ШУМОРА:

ОИД БА ТАКМИЛИ БАРНОМАИ
РУШДИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСӢ

САҲ. 3

ПЕШГИРИИ ЗӮРОВА҆Р ДАР ОИЛА
- КАФИЛИ УСТУВОРИИ ҶОМЕА

САҲ. 5

МУРОЧИАТНОМАИ ФАКУЛТЕТИ
ҲУҚУҚШИНОСӢ БА ПАДАРУ МОДАРОН

САҲ. 13

НАВРӮЗАТ МУБОРАҚ, МОДАРАМ!

ОИЛА - АСОСИ ҶОМЕАИ ИНСОИӢ

САҲ. 9

ҲАР РӮЗАТОН НАВРӮЗ БОД!

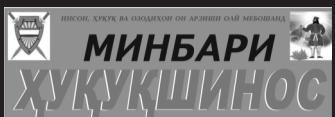
САҲ. 16

ҶАҲОНДА НАВРӮЗАТ МУБОРАҚ БОД!

15

МАНӢИ НИКОҲИ ЖЕШУТАБО҆Р -
ТАҲ҆КИМИ ОИЛАҲОИ ҶАҲОН

САҲ. 13

Муассис:
факултети
хуқуқшиносии ДМТ

www.law.tnu.tj

и.в. сармуҳаррир:
Чаҳонгир
Саъдизода

jahon_1967@mail.ru

Тарроҳ:
Ҳамидулло
АЗИЗОВ

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ:
Насурдинов Э. С. дотсенсент,
декани факултети хуқуқшиносӣ;

Махмудов И. Т. мудири ка-
федраи хуқуқи судӣ ва назора-
ти прокурорӣ;

Курбонов Қ.Б. мувонини
декан оид ба илм ва робитаҳои
байнамиллалӣ;

Камолов И. И. дотсенсенти ка-
федраи назария ва таърихи
давлат ва хуқуқ;

Сулаймонов Ф. С. дотсенсенти ка-
федраи хуқуқи байнамиллалӣ;

ҲАЙАТИ МУШОВАРА:
Давлатов Ҷ. М. ёрдамчии
Президенти ҷТ оид ба
масъалаҳои хуқуқӣ;

Сайд Нуриддин Сайд
вазири маориф ва илми ҷТ,
профессор;

И момов М. С. ректори
ДМТ, профессор, академики
АИ ҷТ;

Тоҳиров Ф. Т. профес-
сор, академики АИ ҷТ,

Махмудзода М. А. раиси
Суди Конституционии ҷТ,
профессор, академики АИ
ҷТ;

Рахимзода М. З. директо-
ри маркази миллии қонунгу-
зории назди Президенти ҷТ,
профессор;

Диноршоев М. профес-
сор, академики АИ ҷТ.

ШАРТҲОИ ҚАБУЛИ МАВОД:

Дастнавис қабул карда
намешавад.
Мавод бояд бо ҳуруфи
Times New Roman Tj 14
ҳуруфчинӣ шуда бошад.

Рӯзнома на ба ҳама
андешаи муаллифон
мувоғиқ аст ва ақоиди
муҳталифро ба хотири
риояи чандандешӣ ба
табъ мерасонад.

Рӯзнома дар Вазорати
фарҳанги ҷТ таҳти №0336/рз
аз 28-уми феврали соли 2013
ба қайд гирифта шудааст.
Нишонни идора: ш.Душанбе,
Буни Ҳисорак, Шаҳраки
Донишҷӯёни, факултети
хуқуқшиносии ДМТ.
Телефон: 985-38-38-67,
918-56- 07- 07. Төъдод: 1000

ПИРӮЗИИ ҶАВОНТАРИН ВАКИЛ ДАР ТАЪРИХИ ПАРЛУМОНИ КАСБӢ!

Бо қаноат-
мандӣ ва изҳори
хушнудӣ садо-
рати факултети
хуқуқшиносии
Донишгоҳи мил-
лии Тоҷикистон
иттилоъ меди-
ҳад, ки дар инти-
хоботи парлумон-
ни рӯзи 1 мар-
ти соли ҷорӣ, муди-
рии кафедраи
хуқуқи инсон ва
хуқуқшиносии
муқоисавӣ, ном-
зади илмҳои
хуқуқ, дотсент
Сафаров Баҳто-
вар Амирале-
вич, ки ба ҳайси
номзад ба вакили Маҷлиси
намояндагони Маҷлиси Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон аз
ҷониби Ҳизби ҳалқии демок-
ратии Тоҷикистон дар ҳавзаи
ҳудудии якмандатии интихоб-
оти Ваҳш № 32 пешварӣ
шуда буд, ба ҳайси ҷавонта-
рин вакил дар таърихи пар-
лумони касбии Ҷумҳурии То-
ҷикистон интихоб гардиданд.
Номбурда баъд аз ҷамъба-
ти натиҷаи пешакии овоздиҳӣ
дар ҳавзаи зикршуда, соҳиби
89,3 фоизи овози интихобку-

нандагон гардида, бар ҳари-
фони худ дастболо шуд.

Аз ин рӯ, ҳайати устодону
кормандони факултети
хуқуқшиносии ДМТ аз пирӯ-
зии омӯзгори ҷавон Сафаров
Б.А. дар интихобот ҳудро
шодмону сарбаланд дода, ба
ӯ дар самти таҳия ва қабули
қонуну қарорҳо, такмили мин-
бъдаи қонунгузории кишвар
ва хизмати шоиставу арзан-
да ба нафъи мардуми шари-
фи Тоҷикистон бурдбориву
пешравиҳоро таманно до-
ранд.

ЗАФАР МУБОРАК, ДОНИЁР САНГИНОВ!

Ҷойи ифтиҳор аст, ки муди-
ри кафедраи хуқуқи соҳибкорӣ
ва тиҷорат, номзади илмҳои
хуқуқ, дотсент Сангинов Дони-
ёр Шомаҳмадовиҷ ҳамчун ном-
зад аз Ҳизби ҳалқии демокра-
тии Тоҷикистон дар ҳавзаи ин-
тихоботи № 11 (ҷамоати де-
ҳоти Варзоб-Қалъа) ноҳияи
Варзоб дар интихоботи ваки-
лон ба маҷlisҳои маҳаллии
вакiloni ҳалқи ноҳияи Варзоб
ғолиб омада ба ҳайси вакили
маҷlisҳои маҳаллии вакiloni ҳалқ
интихоб гардиданд. Мав-
суф баъд аз ҷамъиҷаи ҷамъба-
ти овоздиҳӣ соҳиби 94,99 фоизи
овози интихобкунандагони
ҳавза гардидааст.

Аз ин рӯ, ҳайати устодону
кормандони факултети
хуқуқшиносии ДМТ аз пирӯ-
зии Сангинов Д.Ш. дар интихоботи
вакilon ба маҷlisҳои маҳал-
лии вакiloni ҳалқ шодмону

сафароз буда, ба ӯ дар самти
таҳия ва қабули қарорҳои му-
хими рушду пешравии соҳаҳои
афзалиятни ҳочагии ҳалқи
ноҳия ва хизмати шоиставу ар-
занда ба нафъи мардуми шари-
фи Тоҷикистон бурдбориву
пешравиҳоро таманно доранд.

ҲАМКОРИҲО БО ПРОКУРАТУРАИ ГЕНЕРАЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҷИКИСТОН

Нимаи дуюми рӯзи 13-уми
марти соли ҷорӣ дар факултети
хуқуқшиносии ДМТ воҳӯйрии
устодону донишҷӯёни факултет
бо сардори Раёсати қадрҳои
Прокуратураи генералии ҷТ Султонзода Сулаймон доир
гардид. Дар воҳӯйри Султонзода
Сулаймон дурдури пайде ва
арзу сипоси Прокурори генералии
ҷТ муҳттарам Раҳмонов Юсуф Ахмедовичро ба ӯнвони
ДМТ ва садорати факултети
хуқуқшиносӣ иброз дошт.
Мавсуф қайд намуд, ки Прокуратураи
генералии ҷТ ҳамкориҳои
мутақобилан судманди
ҳудро бо ДМТ сол аз сол тақви-
ят дода, ҳамзамон ба қадрҳои
баландиҳтисоси хуқуқшиносӣ
ниёз дорад. Дар ин замона ӯ
таъқид дошт, ки факултети
хуқуқшиносӣ яке аз пойгоҳҳои
асосии омода намудани муҳ-
тасисони хуқуқшиносӣ маҳсуб

мейбад. Қайд гардид, ки факултети
хуқуқшиносии ДМТ, аз замо-
ни таъсис то ба имрӯз дар
самти таъмини мақомоти про-
куратура бо қадрҳои ҷавобӣ
ба талаботи бозори меҳнат саҳми
арзандан ҳудро гузаштааст. Аз
ин рӯ, роҳбарияти Прокуратураи
генералии ҷТ тасмим ги-
рифт, ки минбаъд фаъолияти
ҳудро дар самти тарбия ва омо-
да намудани муҳтасисони
дараҷаи баланди касбӣ ва
ҷавобӣ ба стандартҳои байнамиллалӣ
барои мақомоти прокуратураи
ҷТ-ро ҷоннок намояд. Мо аз боварӣ
ва эътиими-
роҳбарияти Прокуратураи
генералии ҷТ сипосгузорем ва
дар ин самти ҳамкориҳои муҳ-
тасисони ҳудро дар ҳоҳем монд" -
иброз дошт дар охир декани факултети
хуқуқшиносӣ, дотсент Насур-
динов Э.С..

нҳо дар асоси роҳати комис-
сияи тақсими давлатии му-
хассисони ҷавон, ки ҳар сол
дар факултети хуқуқшиносии
ДМТ доир мегардад, сурат мегирад" - қайд намуд Султонзода
Сулаймон.

Дар охир миёни донишҷӯё-
ну устодону кормандони Про-
куратураи генералии ҷТ муз-
кира сурат гирифт. Устодону
донишҷӯёни ин иқдоми роҳ-
барияти Прокуратураи генерали-
ро ҳамаҷониба дастгирӣ намуд-
анд. Аз ҷумла пешниҳод кар-
да шуд, ки сӯхбати ихтисосии
Прокурори генералии ҷТ мух-
тасис Раҳмонов Юсуф Ахме-
дович бо сармуҳаррiri рӯзнома
"Минбари хуқуқшинос" Ҷаҳонгир
Саъдизода доир гардад ва дар
шумораҳои ояндаи рӯзномаи
мазкур фишиурдаи он
нашр карда шавад.

"Факултети хуқуқшиносии
ДМТ ҷавобан ба боварӣ ва ҳам-
кориҳои роҳбарияти Прокуратураи
генералии ҷТ тасмим ги-
рифт, ки минбаъд фаъолияти
ҳудро дар самти тарбия ва омо-
да намудани муҳтасисони
дараҷаи баланди касбӣ ва
ҷавобӣ ба стандартҳои байнамиллалӣ
барои мақомоти прокуратураи
ҷТ-ро ҷоннок намояд. Мо аз боварӣ
ва эътиими-
роҳбарияти Прокуратураи
генералии ҷТ сипосгузорем ва
дар ин самти ҳамкориҳои муҳ-
тасисони ҳудро дар ҳоҳем монд" -
иброз дошт дар охир декани факултети
хуқуқшиносӣ, дотсент Насур-
динов Э.С..

Лоиҳа Барномаи рушди факултети хуқуқшиносӣ ДМТ барои солҳои 2015-2020, ки аз ҷониби ДМТ аз 4 феврали соли 2015, №278-04-01 ва нашрияи "Минбари хуқуқшинос" аз 23 январи соли 2015, №1-2 (16-17) барои баррасӣ пешниҳод гардидааст, дар баҳши Ёрдамчии Президенти ҶТ оид ба масъалаҳои хуқуқӣ мавриди таҳлил қарор дода шуд.

Пеш аз ҳама қайд кардан зарур аст, ки барои муҳокима ва қабули минбаъда пешниҳод намудани лоиҳаи Барнома аз иқдоми неки роҳбарияти ДМТ ва факултети хуқуқшиносӣ дар роҳи рушди минбаъда ин даргоҳи бонуфузи таълимӣ ва маркази асосии таҳлили илми хуқуқшиносӣ буда, чунин падидада дар таҷрибаи марказҳои таълимии Тоҷикистон бесобиға мебошад. Лоиҳаи мазкур дар маҷмӯъ қобили дастгирӣ буда, дар як вақт ҷиҳати такими он тақлифҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

Лоиҳа барои давраи миёнамуҳлат, яъне барои 5 сол (барои солҳои 2015-2020) омода шудааст, ки дар ин муддат ҳамагӣ як фосилаи таълимӣ ба аянҷом мерасад. Вале аз муҳтавои лоиҳа бармеояд, ки ин тарҳ, бояд барои рушди нумӯи факултети хуқуқшиносӣ дар муҳлатҳои тӯлонӣ ҳизмат расонад ва тиқи он ҳамасола нақшаҳои корӣ таҳия, тасдиқ ва роҳандозӣ карда шаванд. Аз ин лиҳоз, пешниҳод карда мешавад, ки лоиҳаи Барномаи мазкур бояд давраҳои 2015-2030-ро фаро гирад. Дар минбаъда ворид намудани падидоҳои мусир ва навғонҳо дар Барнома метавонанд, ки муҳлатҳои тӯлонӣ ҳамчун роҳнамои пешрафти факултети хуқуқшиносӣ ҳизмат намояд.

Ҷанде пеш аз 23 январи соли 2015 дар Паёми Президенти ҶТ муҳттарам Эмомали Раҳмон ба Маҷлиси Олии ҶТ дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва ҳориҷи кишвар дар баробари масъалаҳои дигар вобаста ба омӯзиши сабаб ва сабакҳои сар ибо и ҳаводиси солҳои навадуми аспи гузашта масъалагузорӣ карда шуд.

Масъалаи мазкур бояд танҳо олимони ҷомеашинос (файлсасуфон, ба виже конфликтологҳо)-ро фарориг набошад. Роҳи тайналудаи давлатдории даврони истиқолият, ки онро мактаби давлатсозии Эмомали Раҳмон низ меноманд, пур аз падидоҳои давлативу ҳуқуқӣ (гузариш аз режими тоталитарӣ ба режими демократӣ, муноқишаҳои шаҳрвандӣ, боздоштани шакли идоракуни ҷумҳурии президентӣ ва бо шакли идоракуни ҷумҳурии парлументонӣ идора намудани давлат, қабули Конститутсия ва интиҳоби шакли идоракуни ҷумҳурии президентӣ ва гайраҳо) буда, чунин падидоҳо то ҳол ҳолисона таҳқиқи нагардидаанд.

Бо ҳамин тартиф масъалаҳои ташаккули ҳуқуқӣ Тоҷикистони навин, низоми ҳуқуқӣ Тоҷикистон дар маҷмӯъ ва вижагиҳои алоҳидан он тадқиқро тақозо менамоянд.

Аз ин лиҳоз, ва бо назардошти пайдоҳои Президенти ҶТ ба Маҷлиси Олии ҶТ дар солҳои охир зарур аст, ки лоиҳаи Барнома тақмил дода шуда, дар он пажӯҳиши масъалаҳои муҳим ва рӯзмараҳи давлатсозиу ҳуқуқсозӣ ва ҳамчунин таҳқиқи масъалаҳои мавриди эҳтиёҷи ҶТ пешбинӣ карда шавад. Факултети хуқуқшиносӣ дар оянда низ дар баробари қадрсозӣ бояд ҳамчун маркази бонуфузтарини таҳқиқотии ҷодаи ҳуқуқшиносӣ давлатшиносӣ Тоҷикистон устувор бошад. Мувофиқи мақсад аст, ки дар Барнома рушди минбаъдаи соҳтори факултети хуқуқшиносӣ ба таври умумӣ бо назардошти эҳтиёҷот ва пешрафти кишвар пешбинӣ гардад.

Дар ҶТ соҳтмон дар авҷ буда, симои шаҳру дехот дар муҳлати кӯтоҳ тағйир мейбад. Дар баробари иншооти манзилиро майшӣ, боз садҳо коргоҳҳои бузург бунёд мегарданд. Дар як вақт батанзимдории ҳуқуқӣ соҳаҳои меъморӣ, шаҳрсозӣ ва соҳтмон аз муносибатдои ҷамъияти қафотар мондааст. То ба имрӯз маркази маъмурӣ 16 ноҳияи кишвар дар дехаҳои ҷойигиранд.

Шумораи шаҳрҳо ва маркази ноҳияҳо, ки дорои нақшай генералии шаҳрсозӣ мебошанд, ангуштшуморанд. Ҳол он ки дехаҳои қалон низ бояд нақшай генералии соҳтмони ҳудро дошта, ҳама гуна соҳтмонҳо нақшавӣ, аз рӯи тарҳҳои меъморӣ бунёд гар-

данд. Вазъи бунёди иншооти бузург, аз ҷумла нерӯгоҳҳо низ омӯзиши таҳқиқро талаб мекунад. Ҳамаи ин ҳолатҳо ба он далолат мекунанд, ки дар назди факултети хуқуқшиносӣ қафедраи ҳуқуқӣ меъморӣ, шаҳрсозӣ ва соҳтмон амал намояд.

Тайи солҳои охир дар муюшират ибораи нодурустӣ "ҳуқуқшиносӣ байналмилалӣ" истифода мегардад. Ҳангоми истифодаи ин ибора ҳуқуқшиносӣ соҳаи ҳуқуқӣ байналмилалӣ дар назар дошта шудаанд. Зарур аст, ки дар шароити имрӯза бештар ба омӯзиши ҳуқуқӣ байналмилалӣ ҳусусӣ (на оммавӣ) таваҷҷӯҳ зоҳир карда шавад, то ки дар минбаъда манфиатҳои субъектҳои ҳочагидор (ва давлат ҳамчун субъекти ҳочагидор) дар баҳсҳои иқтисодиву ҳочагии байнидавлатӣ (дар дигар давлатҳо) дар арбитражҳо ва гуфтушунидҳо ҳифз карда шаванд.

Ҳамчунин, мақсадон аст, ки давлат ва ҳуқуқӣ давлатҳои ҳориҷӣ ва маҳсусан ша-

ДАВЛАТОВ Ч.М.
ёрдамчии Президенти ҶТ оид ба
масъалаҳои ҳуқуқӣ

даст қашида, бо ин мақсад дар сарҳати дуюми банди 7 қалимаҳои "олимони барҷастаӣ" таҷиди назар карда шаванд;

- аз сарҳати шашуми банди 7 қалимаҳои "ҳуҷуми ақлӣ" ба ибораи саҳҳатаре иваз карда шавад;

- дар банди 8 қалимаи "ичроши" ба қалимаи "ичрои" иваз карда шавад.

Дар фасли IV лоиҳаи Барнома:

- дар сарҳати сеюми зербанди 1 банди 4 "мақомоти маҳаллӣ" ба қалимаҳои "мақомоти маҳаллии ҳоҳимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракуни шаҳрҳа дехот" иваз карда шаванд;

- дар зербанди 2 банди 4 пас аз ибораҳои "ДМТ" қалимаҳои "бо роҳӣ" илова карда шаванд;

- дар сарҳати нуҳуми зербанди 2 банди 4 қалимаи "ғайрибӯҷавӣ" ба қалимаи "ғайрибӯҷетӣ" иваз карда шавад;

ОИД БА ТАКМИЛИ БАРНОМАИ РУШДИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСӢ

рикони иқтисодии ҶТ (Федератсияи Россия, Ҷумҳурии Ҳалқии Ҳитой, Ҷумҳурии Исломии Эрон, Ҷумҳурии Қазоқистон ва гайраҳо), давлатҳои ҳамсоя (Ҷумҳурии Исломии Афғонистон, Ҷумҳурии Ӯзбекистон, Ҷумҳурии Қирғизистон) мавриди омӯзиши донишҷӯён ва таҳқили олимон қарор дода шаванд. Таҳқилин ин кор ба ҳифзи манфиатҳои иқтисодии ҶТ сабабгор мегардад. Аз ин лиҳоз, баррасии ифтитоҳи қафедраи давлат ва ҳуқуқӣ давлатҳои ҳориҷа тақозои замон буда, таҳқили ҳамсояни ҳуқуқшиносӣ байналмилалӣ (на ҳуқуқшиносӣ байналмилалӣ) муваффақ гардем.

Дар факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ 126 нафар омӯзгорон кору фаъолият дошта, онҳо ба 3190 донишҷӯӣ таълим медиҳанд. Бинона мувофиқи мақсад аст, ки дар лоиҳаи Барнома қабули Кодекси одоби омӯзгор ва Кодекси одоби донишҷӯӣ пешбинӣ карда шуда, минбаъд таҳия ва қабули роҳандозии санадҳои мазкур ба нақша гирифта шавад.

Ҳамчунин, тақлиф карда мешавад, ки масъалаи алоқамандии назария ва амалия дар лоиҳа васеъ инъикос ёфта, дар минбаъда таҷрибаомӯзии донишҷӯён бо истифодаи усуљҳои мусир ба роҳ, монда шуда, самаронокии он баланд бардошта шавад. Ҷордии мазкур барои интиҳоби дурустӣ қасби минбаъдаи донишҷӯён, бартарафӣ намудани шӯбҳаи онҳо дар интиҳоби қасбу мақомоти мушахҳас мусоидат ҳоҳад кард. Дар шароити имрӯза ин ҷордии мухим дар бештарӣ ҳолатҳои сатҳӣ сурат мегирад ва ҳатмкардагон дар давраи аввали фаъолияти кории ҳуд ба душворӣ дучор мегарданд.

Масъалаи дигаре, ки бояд дар лоиҳаи Барнома васеъ пешбинӣ карда шавад, рушди Клиникай ҳуқуқӣ назди факултети ҳуқуқшиносӣ мебошад. Дар шароити имрӯза ва минбаъд имкон дорад, ибо истифодаи потенсиали факултети ҳуқуқшиносӣ (чи олимони чи донишҷӯён) Клиникай мазкур ба машваратхонаи бонуфузи ҳуқуқӣ таҷдидӣ дар донишҷӯён ҳамон ҳуқуқшиносӣ метавонад ҳам ҳизматрасонии ройгон ва ҳам пулакиро ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ҳамчунин ба вазорату идораҳо дар расонидани ёрии аввалияи ҳуқуқӣ, таҳияи лоиҳаи санадҳои меъери ҳуқуқӣ, омода намудани ҳуқуқшиносӣ эксперти ба лоиҳаҳои санадҳои меъери ҳуқуқӣ ва амсоли инҳоро роҳандозӣ намояд.

Дар як вақт пешниҳод карда мешавад, ки ба матни лоиҳаи Барнома тағйиру иловаҳои зерин низ ворид карда шаванд:

Дар фасли I лоиҳаи Барнома:

- дар банди якум ва минбаъд дар тамоми матн пас аз қалимаи "Конститутсияи" қалимаи "(Сарқонуни)" илова карда шавад;

- дар ҳамин банди пас аз қалимаи "санадҳои" қалимаи "ҳуқуқӣ" илова карда шуда, инчунин санаи қабули Консепсияи миллии тарбия дар ҶТ тағйир дода шавад, зоро Консепсияи мазкур бо қарори Ҳукумати ҶТ аз 3 марта соли 2006, №94 қабул карда шудааст;

таҳқилотҳо (ва ибораҳои ба он монанд) ба қалимаҳои "корҳонаҳо, муассисаҳо ва дигар таҳқилотҳо", қалимаи "Ҷумҳурӣ" ба қалимаи "кишвар" ва ё ба қалимаҳои "ҶТ" (бо назардошти мазмун) иваз карда шаванд;

- дар банди сеюм қалимаҳои ҳуқуқшиносӣ байналмилалӣ" ба қалимаҳои "ҳуқуқшиносӣ байналмилалӣ" иваз карда шаванд;

- дар бандҳои чорум, панҷум ва минбаъд дар тамоми матн қалимаи "байналмилалӣ" иваз карда шаванд;

- мувофиқи мақсад аст, ки сомонаи факултет бо 2-3 забон таҳия карда шуда, бо ин мақсад дар банди ҳаштум пеш аз қалимаи "иттилоҳ" қалимаҳои "бо 2, 3 забон" илова карда шаванд.

Дар фасли II лоиҳаи Барнома:

- дар банди якум ва минбаъд дар тамоми матн пас аз қалимаи "Конститутсияи" қалимаи "(Сарқонуни)" илова карда шавад;

- дар ҳамин банди пас аз қалимаи "санадҳои" қалимаи "ҳуқуқӣ" илова карда шуда, инчунин дар ҳамин банди ва минбаъд дар тамоми матн қалимаи "тадқиқотӣ" ва "тадқиқотиро" ба қалимаҳои "таҳқиқотӣ" ва "таҳқиқотиро" иваз карда шаванд;

- дар сарҳати ҷаҳонӣ банди 6 қалимаи "нашрияҳои" ба қалимаҳои "мақолаҳо ва рисолаҳои" иваз карда шавад.

Дар фасли V лоиҳаи Барнома:

- дар банди 2 қалимаҳои "ба амал бароварда" ба қалимаҳои "амалӣ карда" иваз карда шаванд;

- дар сарҳати шашуми банди 2 қалимаи "қонунҳои алоҳидан амалкунанда" ба қалимаҳои "қонунҳои алоҳидан" иваз карда шаванд;

- дар сарҳати ёздаҳуми банди 6 қалимаҳои "қонунҳои алоҳидан амалкунанда" ба қалимаҳои "қонунҳои алоҳидан" иваз карда шаванд;

- дар сарҳати бисту панҷуми банди 6 қалимаи "нашрияҳои" ба қалимаҳои "мақолаҳо ва рисолаҳои" иваз карда шавад.

Дар фасли VI лоиҳаи Барнома:

- дар сарҳати сеюми банди 3 қалимаҳои "давлатҳои узви Иттиҳоди давлатҳои муштаракулманоғеъ" ба қалимаҳои "давлатҳои аъзои Иттиҳоди давлатҳои Мустақил" иваз карда шуда, инчунин дар ҳамин сарҳат пас аз қалимаҳои "ҳамкориҳои Шанҳай" қалимаҳои "ва дигар таҳқилотҳои бонуфузи байналмилалӣ" илова карда шаванд;

- дар сарҳати ҳафтуми банди 3 қалимаи "волидайн" ба қалимаҳои "падару модарон" иваз карда шавад.

Дар фасли VII лоиҳаи Барнома:

- дар банди 2 қалимаи "тағйироту" ба қалимаи "тағйиру" иваз карда шавад.

Ҳамзамон, бо назардошти моддаи 31, қисми 15 моддаи 34 ва моддаи 40 Қонуни ҶТ "Дар бораи санадҳои меъери ҳуқуқӣ" мувофиқи мақсад аст, ки дар лоиҳаи Барнома риояи талаботҳои ба таври ғаҳмову ҳаммайно истифодаи ибораҳо, возеҳу муҳтасар пешбинӣ намудани қисмиҳои тарқибии лоиҳа, дуруст пешбинӣ кардани тартиби рақамгузории пайдарпайи қисмиҳои тарқибии санад, тартиби истифодаи истинод дар лоиҳа ва бо мақсади пешгирии тақрорӣ баъзе аз ибораҳо дар лоиҳаи Барнома пешбинӣ намудани истифодаи шакли ихтисоршуудаи ибораҳои даҳлдор ба инобат гирифта шаванд.

Зарур аст, ки соҳ

Дар моддаи 33-и Конститутсия (Сарқонун)-и ҶТ омадааст, ки давлат оиларо ҳамчун асоси ҷамъият ҳимоя мекунад. Дар сатҳи Конститутсия муқаррар гардидани чунин меъёр аз он шаҳодат медиҳад, ки ҷамъияти солим аз оилаҳои солим вобаста аст. Бинобар ҳамин бо мақсади солим нигоҳ доштани оилаҳо ва пешгирии зӯроварӣ дар оила таваҷҷуҳи хосса зоҳир шуда истодааст. Бо дарназардошти мубрамияти ин масъала бо ташаббуси сарвари мамлакат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон соли 2015 "Соли оила" эълон карда шуд. Чунки ҷомеаи солим аз оилаи солим ва насли солимӣ он ташаккул мейёбад.

Яке аз масъалаҳои иҷтимоии замони имрӯз ин зӯроварӣ дар оила ба ҳисоб меравад. Масъалаҳои зӯроварӣ дар оила яке аз проблемаҳои мубрами чомеаи Тоҷикистон ба ҳисоб меравад. Ҷиҳати пешгирии ин зуҳуроти номатлуб дар чомеа аз тарафи давлату ҳукумати мамлакат як қатор тадбирҳои зарурӣ андешида шуда истодааст. Аз ҷумла бо мақсади устувор нигоҳ доштани оилаҳо ва пешгирии чудошавии оилаҳои ҷавон дар ҶТ қонуни алоҳида "Дар бораи пешгирии зӯроварӣ дар оила" аз 19 марта соли 2013 қабул гардидааст, ки он муносибатҳои ҷамъиятиро вобаста ба пешгирии зӯроварӣ дар оила танзим намуда, вазифаҳои субъектҳои пешгирикунандай зӯроварӣ дар оиласаро доир ба ошкор, пешгирий ва бартарафсозии сабаб ва шароитҳои ба он мусоидаткунанда муайян менамояд. Мувоғиқи қонуни мазкур зери мағҳуми зӯроварӣ дар оила кирдори зиддиҳӯқуқии қасданаи дорои ҳусусияти ҷисмонӣ, рӯҳӣ, шаҳвонӣ ё иқтисодӣ дошта, ки дар доираи муносибатҳои оиласаро аз ҷониби як аъзои оила нисбат ба дигар аъзои оила содир шудааст ва боиси поймол шудани ҳуқуқ ва озодиҳои ў, расонидани дарди ҷисмонӣ ё зарар ба саломатии ў мегардад, ё таҳди迪 расонидани ҷунин зарарро ба вуҷуд меорад, фаҳмида мешавад. Аз мағҳуми овардашуда ҷунин бармеояд, ки зӯроварӣ дар оила дар шаклҳои гуногун сурат мегирад. Аз ҷумла зӯроварии ҷисмонӣ, рӯҳӣ, шаҳвонӣ ва ғайра. Зери мағҳуми зӯроварии ҷисмонӣ кирдори зиддиҳӯқуқии қасданаи як аъзои оила нисбат ба дигар аъзои оиласаро мефаҳманд, ки дар натиҷаи истифода бурдани қувваи ҷисмонӣ боиси расонидани дарди ҷисмонӣ ё зарар ба саломатӣ шудааст. Зӯроварии рӯҳӣ бошад, ин таъсиррасонии қасданаи рӯҳӣ, паст задани шаъну эътибори як аъзои оила аз ҷониби дигар аъзои оила бо роҳи таҳдид, таҳқир, иръоб ва ё маҷбурунӣ ба содир намудани ҳуқуқвайронкуниҳо ё кирдорҳое, ки барои ҳаёт ва саломатӣ хавфноканд, инчунин ба вайроншавии инкишофи рӯҳӣ, ҷисмонӣ ё шаҳсият оварда мерасонанд, мебошад. Зӯроварии шаҳвонӣ дар содир кардани кирдори зиддиҳӯқуқии қасданаи як аъзои оила, ки ба озодии ҷинсӣ ва дахлнапазирии ҷинсии дигар аъзои оила таҷовуз мекунад, инчунин ҳарака-

тҳои дорои хусусияти шаҳвонидошта, ки нисбат ба аъзои ноболиги оила содир шудаанд, зоҳир мейёбад. Зӯроварии иқтисодӣ дар шакли содир намудани кирдори зиддиҳуқуқии қасданаи як аъзои оила нисбат ба дигар аъзои оила вобаста ба маҳрум сохтан аз манзили истиқоматӣ, хӯрока, либос, молу мулк ё воситаҳое, ки ҷабрдида ти-бқи қонунгузории ҶТ ба онҳо ҳукуқи дорад ва ин кирдор метавонад боиси вайрон гардидани солимии чисмонӣ, рӯҳӣ ё сар задани дигар ҳолатҳои ногувор гардад, ифода мейёбад.

Қайд кардан бамаврид аст, ки имрӯзҳо дар ҶТ ҳолатҳои зӯрова-

ноустуории оилаҳо ва ҳатто паро-
канда шудани онҳо оварда мерасо-
над. Ба ин омилҳо пеш аз ҳама бо-
иродаи худ ба ақди никоҳ надаро-
мадани ҳамсарон, бисёрникоҳӣ,
паст будани сатҳи маданият ва
омодабошии ҷавонон барои бунёдии
оила, паст будани шуури ҳуқуқии
аҳолӣ, мушкилоти дастрасии за-
нон ва кӯдакон ба адолати судӣ ва
ғайра доҳил мешаванд.

Хотирнишон бояд сохт, ки барои зӯроварӣ дар оила ҷавобгарии гу-ногуни ҳуқуқӣ муқаррар карда шудааст, зеро шахсе, ки зӯроварӣ дар оиларо содир карааст, албатта дар кирдори вай ҳаракатҳои зиддиқо-

Нурулло ҚҰРБОНАЛИЕВ
ассистенти кафедраи ҳуқуқи
гражданый, н.и.х.

ПЕШГИРИИ ЗЎРОВАРӢ ДАР ОИЛА - КАФИЛИ УСТУВОРИИ ЧОМЕА

рии чисмонӣ, рӯҳӣ ва шаҳвонӣ дар оилаҳо хеле зиёд ба назар мера-санд ва дар бештари мавридҳо на-мояндагони ба кӯмак ҳэтиёҷманди аҳолӣ: духтарон, занон ва кӯдакон, ки имконияти мустақилона ҳимоя кардани ҳуқуқҳои худро надоранд, нисбат ба мардон бештар ба зӯро-варии чисмонӣ, рӯҳӣ ва шаҳвонӣ дар оила дучор мегарданд. Тибқи маълумотҳои оморӣ дар ҶТ зиёда аз 50 %-и занон ба шаклҳои гуногу-ни зӯроварӣ дар оила дучор мегар-данд. Аз ин шумора заноне, ки ша-вҳарашон якчанд зан доранд, ба зӯроварии чисмонӣ (66,1%), ба зӯроварии рӯҳӣ (77,3%) ва ба зӯро-варии шаҳвонӣ (62,2%) дучор ме-шаванд, ки ин нисбат ба заноне, ки ба шавҳарашон ҳамсари ягонаанд, зиёдтар мебошад. Ногуфта намо-над, ки чунин ҳолат натанҳо ба зан, балки ба рӯҳияи кӯдакони ҳамон оила низ таъсири манғӣ мерасо-над.

Бояд зикр намуд, ки оила ҳамон вақт функцияи иҷтимоии худро ичро карда метавонад, ки агар вай устувор бошад ва падару модар дар якъояй ба тарбияи фарзанд машғул шаванд. Лекин омилҳое ҳастанд, ки ба зӯроварӣ дар оила мусоидат мекунанд, ки дар натиҷа ба

дани зўроварӣ дар оила қонунгузозири ҶТ вобаста ба оқибатҳои ба вуҷудовардаи он нисбати шахси онро содиркунанда ҳатто ҷавобга-рии ҷиноятиро низ пешбинӣ карда-аст. Вале аз ҳама ҷораи муфидӣ барои роҳ надодан ба ин амал ин пешгирий мебошад. Пешгирии зўро-варӣ дар оила ин маҷмӯи ҷораҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва таш-килии субъектҳои пешгирикунандайи зўроварӣ дар оила мебошад, ки ба ҳимояи ҳуқуқу озодиҳо ва манфия-тҳои қонунии инсон ва шаҳрвандӣ дар доираи муносабатҳои оилавӣ, ба пешгирии зўроварӣ дар оила, муайян ва бартарафсозии сабаб ва шароитҳои ба он мусоидаткунандагӣ равона карда шудаанд.

Мавриди зикри хос аст, ки
чиҳати пешгирии зӯроварӣ дар
оила, баланд бардоштани маъри-
фати оиладорӣ, баланд бардошта-
ни масъудияти падару модарон дар

таълиму тарбияи фарзанд, омода кардани фарзандон ба ҳаёти мустақилона ва пойдории оила аз тарафи мақомоти давлатӣ, муассисаҳои таҳсилотӣ ва умуман кулли аъзои чомеа бояд диққати ҷиддӣ дода шавад. Бинобар ин, Вазорати фарҳанг, Кумитаи телевизион ва радио ва иттифоқҳои эҷодиро зарурӣ аст, ки бо мақсади пешгирии зӯроварӣ дар оила, таблиғи устувории оила ва эҳтироми яқдигар, тарбияи ҳаёти солим ва ҳифзи ҳукуқу манфиатҳои тамоми аъзоёни оила ҷиҳати таҳияи асарҳои нави саҳнавӣ ва филмҳову барномаҳои ибратбахш чораҳои зарурӣ андешанд. Дар иртибот бо ин масъала судяҳоро зарур меояд, ки во-баста ба парвандажои ҷиноятӣ, гражданӣ, оилавӣ ва маъмурӣ сабаб ва шароитҳои зӯровариро дар оила аниқ муайян карда, маҷлисҳои "Сайёри" судиро зиёд намоянд. Зеро таъсири тарбиявии судҳои сайёр дар ин ҷода аҳамияти хеле қалон дорад ва яке аз роҳҳои муассири таъсирирасонӣ ба тафаккури чомеа, баҳусус сокинони дехот, ки истифодай зӯроварӣ дар оила-ро чун анъана ва одат қабул кардаанд, ба ҳисоб меравад.

Бо дарназардошти мұхиммияти масъала, мұвоғиқи мақсад мешү-
морем, ки дар синфҳои болои мак-
табҳои таҳсилоти умумии миёна
курсҳои маҳсуси таълимии маъри-
фат ва одоби оиласдорӣ ба роҳ мон-
да шавад. Дар чунин маврид мета-
вон оилаи солимеро бунёд намуд,
ки эъмори он аз хиштҳои муҳаббат
асос ёфтааст, зеро:

Зиндагӣ хуш аст, агар он бо му-
ҳаббат бигзарад.....

Мавриди зикри хос аст, ки циҳати пешгирии зӯроварӣ дар оила, баланд бардоштани маърифати оиладорӣ, баланд бардоштани масъулияти падару модарон дар таълиму тарбияи фарзанд, омода кардани фарзандон ба ҳаёти мустақилона ва пойдории оила аз тарафи мақомоти давлатӣ, муассисаҳои таҳсилотӣ ва умуман кулли аъзои чомеа бояд диққати ҷиддӣ дода шавад.

Хусніддин САЙДОВ
ассистенти кафедраи
хуқуқи гражданӣ

Мувофики моддаи 55 Сарқонун, дар ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон, Президент бо пайдами худ дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ баромад менамояд.

Имсол низ дар паёми худ Президенти ҶТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси олии ҶТ самтҳои сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳuriamонро мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дод. Ҳар як паёми Президенти мамлакат хислати умумӣ дошта, кулли соҳаҳои ҳуқуқию иқтисолӣ, иҷтимоио фарҳанѓӣ ва сиёсии қишварро фаро мегирад.

Мо мақсад гузаштем, ки атрофи яке аз нуқтаҳои муҳими паёми имсола, ки бо мақсади таъмини манғиатҳои аҳолии ҶТ ва умуман аҳолии ҷаҳон иртибот дошт, назари худро иброз намоем. Масъалаи мазкур ба самтҳои сиёсати ҳам дохилӣ ва ҳам хориҷӣ иртиботи ногусастани дорад.

Нуқтаи мазкури паём таъмини манғиатҳои майшӣ-иҷтимоии аҳолии ҶТ, яъне таъмини аҳолӣ бо оби тозаи нӯшокӣ мебошад. Дар паёми имсола Президенти ҶТ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон яке аз проблемаҳои сатҳи ҷаҳони-ро мавриди боздид қарор дод. Аз паёми имсола айён гардид, ки бо мақсади таъмини аҳолии бâъзе шаҳру ноҳияҳои ҷумҳuriamон миқдори муайян маблаг барои ҳалли масъалаи бо оби тозаи нӯшокӣ таъмин кардани аҳолии ин минтақаҳо ҷудо гардидааст.

Бо мақсади таъмини аҳолии бâъзе минтақаҳои ҷумҳурӣ бо оби тозаи нӯшокӣ дар ҳаҷми як миллиард сомонӣ маблаг ҷудо гардидааст. Ҷаноби Олий, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ироа доштанд, ки барои ҳалли масъалаи бо оби тозаи нӯшокӣ таъмин кардани аҳолии шаҳру ноҳияҳои Душанбе, Ҳуҷанд, Ҷалалабад, Бобоҷон Гафуров, Исфара, Конибодом, Қайроқум, Ҳоруғ, Истиқлол, Ҳисор, Рӯдакӣ, Шаҳринав, Турсунзода, Ёвон, Ҷалолиддини Румӣ, Восеъ, Қӯлоб, Фарҳор, Панҷакент, Зафаробод, Шаҳристон, Истаравшан, Панҷ ва Ҳамадонӣ дар солҳои 2010-2018 беш аз як миллиард сомонӣ пешбинӣ гардида, то имрӯз хеле корҳо иҷро шудаанд ва көрҳои барқарорсозии шабакаҳои обрасонӣ дар шаҳру ноҳияҳои зикршуда тибқи нақша амалӣ карда мешаванд. Ҳамчунин таъмини аҳолии дигар минтақаҳои ҷумҳuriро бо оби тозаи нӯшокӣ зарур шумориданд.

Дар вобастагӣ бо паёми Президенти ҶТ ба Маҷлиси олий мебояд қайд намуд, ки бо мақсади таъмини мұтадили аҳолӣ бо оби тозаи нӯшокӣ ва таъмини иштиреки аҳолӣ дар муносибатҳои обистифодабарӣ, ҳамчунин таъмини ҳифз ва истифодай самараноки об зарурати тақмили бâъзе қонунгузориҳои соҳа ҷойдорад.

Новобаста аз он, ки дар таңзими муносибатҳои обистифодабарӣ ва таъмини аҳолӣ бо оби тозаи нӯшокӣ қонунҳо дар санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии зерқонунӣ мавҷуд мебошанд, мариди боздид қарор додани бâъзеи онҳоро талаботи замон медонем. Зеро шароити кунунӣ эҳтиёҷӣ аҳолиро бо оби тозаи нӯшокӣ зиёд вобаста медонад ва масъалаи мазкур хислати умумицаҳои низ касб намудааст.

Аз ин рӯ бо мақсади мұтадили таъмини аҳолӣ бо оби тозаи нӯшокӣ ворид кардани бâъзе меъёрҳои ҳусусӣ-ҳуқуқиро дар сатҳи санадҳои соҳавӣ зарур мешуморем. Қобили қабул медонем ворид намудани меъери мушахаси ҳусусӣ-ҳуқуқиро дар сатҳи Кодекси оби ҶТ. Зеро меъёрҳои санади мазкур соҳавӣ куллан хислати оммавӣ-ҳуқуқиро дар бар мегиранд. Яъне ворид намудани меъер дар намуди таңзими шартномавии обистифодабарӣ ва (ё) Шартномаи обистифодабарӣ дар

ин равона гардидаанд. Мо бâъзе аз са-надҳои мазкурро номбар менамоем:

1) Қонуни ҶТ "Дар бораи оби нӯшокӣ ва таъмини об" 29 декабри соли 2010, №670;

2) Қарори Ҳуқумати ҶТ аз 25 июняи соли 1996, №281 "Дар бораи тасдиқи низомномаи тартиби ситонидан ҳаққи хизмат барои обрасонӣ ба истеъмол-гарон аз шабакаҳои давлатии обеърӣ";

3) Қарори Ҳуқумати ҶТ аз 13 июляи соли 1996, №270 "Дар бораи тасдиқи дастуруламал оид ба тартиби ба коркунони педагогӣ, кормандони илмӣ ва дигар коркунони муассисаҳои таълимии тарбиявӣ ва муассисаҳои тақмили ихтинос, бозомӯзии кадрҳо ва коркунони нашрияҳои педагогӣ додани имтиёзҳои истифодаи бепули об, манзили истиқоматӣ, бо рӯшнӣ ва гармӣ дар шаҳрҳо ва деҳоти ҶТ";

4) Қарори Ҳуқумати ҶТ аз 29 декабри соли 2000, №494 "Дар бораи тасдиқи созишнома доир ба принсипҳои асосии ҳамкориҳо дар соҳаи истифо-

нин барои дигар эҳтиёҷоти нақлиётӣ ҳаҷвой дар ҶТ";

8) Қарори Ҳуқумати ҶТ аз 2 декабри соли 2006, №514 "Дар бораи тасдиқи намудани барномаи беҳтар намудани таъминоти аҳолии ҶТ бо оби тозаи нӯшокӣ барои солҳои 2007-2020";

9) Қарори Ҳуқумати ҶТ аз 2 декабряи соли 2009, №666 "Дар бораи ба таъхир гузаштани муҳлати пардохти қарзҳо аз рӯи андозҳо, пардохтҳои иҷтимоӣ, хизматрасонии қувваи барқ ва об";

10) Қарори Ҳуқумати ҶТ аз 28 майи соли 2009, №308 "Дар бораи тасдиқи феҳристи давлатии объектҳои хоҷагии об";

11) Қарори Ҳуқумати ҶТ аз 31 декабряи соли 2011, №679 "Дар бораи тасдиқи намудани тартиби назорати давлатии таъмини оби нӯшокӣ" ва ф.

Президенти ҶТ, муҳтаррам Эмомалӣ Раҳмон дар яке аз баромадҳояш дар Конфронси байнамилалии намояндан-ғони воломақоми мамлакатҳои ҷаҳон баҳшида ба таҳлили миёнамуҳлати

ТАҚМИЛИ ҚОНУНГУЗОРИИ ОБ (ДАР ПАРТАВИ ПАЁМИ ПРЕЗИДЕНТ)

боби алоҳидаи Кодекси оби ҶТ ба андешаи мо саривақтӣ мебошад.

Дар шароити кунунӣ ҷорӣ шудани низоми васлкунии обхисобкунак дар манзилҳои истиқоматии ҳар як сокини аҳолӣ аз нишонаи сабти чунин меъери алоҳида дар сатҳи кодекси мазкур мавриди пуштибонӣ менамояд.

Чунин пешниҳод рӯйӣ набуда, дар сатҳи бисёр қонунгузориҳои давлатҳои дигар ин меъер мӯқаррар гардидааст ва ҳамчунин дар сатҳи илмӣ тарафдорон низ дорад. Мисол: Н. Шонасрдиинов дар мақолаи худ «К вопросу о договорном регулировании отношений сферы водоснабжения» масъалаи мазкурро ҷонидорӣ менамояд. Ҳамзамон дар Кодекси оби Федератсия Россия, Қонуни Ҷумҳурии Ҷоҳиристон "Дар бораи таңзими муносибатҳои обӣ дар Ҷумҳурии Ҷоҳиристон", Кодекси оби Ҷумҳурии Белоруссия, Кодекси оби Украина, Кодекси оби Ҷумҳурии Озборойҷон ва монанди ин меъёрҳои мушахҳаси таңзими шартномавии муносибатҳои обистифодабарӣ ҷой доранд.

Ҳамзамон дар ҷодаи таъмини аҳолии ҷумҳурӣ бо оби тозаи нӯшокӣ як қатор барномаҳои ҳуқуматӣ қабул гардидаанд, ки бо мақсади таъмини аҳолӣ бо оби тозаи нӯшокӣ, назорати истифодабарии оби тозаи нӯшокӣ аз тарафи субъектони обистифодабаронда, додани иҷозати истифодай об ва монанди

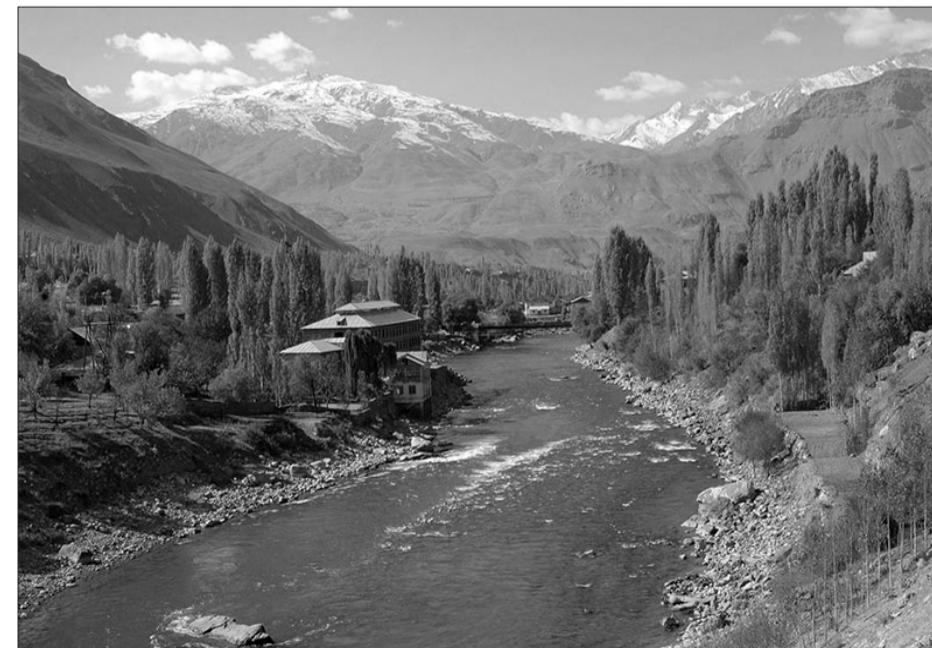

даи самаранок ва ҳифзи объектҳои байнисарҳади обӣ";

5) Қарори Ҳуқумати ҶТ аз 1 декабряи соли 2001, №551 "Дар бораи тасдиқи намудани консепсияи истифодаи самаранок ва ҳифзи заҳираҳои об дар ҶТ";

6) Қарори Ҳуқумати ҶТ аз 3 декабряи соли 2002, №485 "Дар бораи тасдиқи намудани тартиби барасмиятдорӣ, бақайдигӣ ва додани иҷозатномаҳо барои истифодаи махсуси об";

7) Қарори Ҳуқумати ҶТ аз 5 ноябряи соли 2002, №439 "Дар бораи тасдиқи тартиби истифодаи иншоти оби барои истоҳо, парвозу нишаст, ҳамчу-

ҷараваени иҷрои тадбирҳои Даҳсолаи байнамилалии амалиёти "Об - барои ҳаёт" барои солҳои 2005-2015, дар соли 2010 зикр карда буд, ки дар шароити имрӯза қарib як миллиард сокини саёра аз нарасидани оби тоза таңқисӣ мекашад, 2,6 миллиард нафар дар шароити гайрисанитарӣ зиндагӣ мекунад, дар бештар аз 80 мамлакат барои таъмини аҳолӣ об намерасад, ҳар ҳафта дар миқёси ҷаҳон дар натиҷаи бемориҳои вобаста ба сифати бади об ва шароити гайрисанитарӣ 42 ҳазор нафар вафот мекунад, дар бештар аз 90 фоизи воқеаҳои ногуори вобаста ба об сухан дар бораи кӯдакони то 5-сола меравад.

Дар ин партав яке аз нуқтаҳои дигари паёми имсолаи Президенти мамлакат, ки дар башки таъмини манғиатҳои иҷтимоии на танҳо аҳолии ҶТ, балки аҳолии миқёси ҷаҳон равона гардидааст, ин идомаи дипломатияи ҳамкорӣ дар соҳаи об ба ҳисоб меравад. Ин нуқтаи мазкур субъекти комилҳуқӯк будани Тоҷикистони соҳибистиклорро дар сатҳи ҳамкории байнамилалӣ оид ба баррасии мушкилоти глобалии нарасидани оби нӯшокӣ нишон медиҳад. Аз ин рӯ, Ҳуқумати ҶТ мақсад гузаштааст, ки бо мақсади арзёбии раванди татбиқи амалиёти Даҳсолаи байнамилалии "Об барои ҳаёт 2005-2015", ки бо ташабbusи Тоҷикистон роҳандозӣ шуда буд, имсол тибқи қарори нави Маҷмааи Умумии СММ дар Душанбе конфронси байнамилалии сатҳи баландро доир намояд. Мақсад аз он баррасии мушкилоти глобалии нарасидани оби нӯшокӣ дар саёра, андешидани ҷораҳои зарурӣ дар ҷавоби он, таъқиди зарурат ва талқини ғояи ҳамкории созандар дар ҳалли масъалаҳои марбут ба об буда, ба хотири рушди устувори қишварҳои минтақа ва ояндаи неки мардумони он доир карда мешавад.

Мавриди зикр аст, ки ин ҳама кӯшишҳои ҳарҷонибаи Ҳуқумати ҶТ бо мақсади ҳифз ва истифодаи самараноки ин сарвати табии, яъне об равона гардидааст.

Ин ҳама далелҳои ҷойдошта гувоҳи он аст, ки бояд ҳифз ва истифодаи мақсадноки об ва объектҳои обӣ аз ҷониби аҳолӣ риоя гардида, тадбирҳои иловагии мақсаднок барои ҳифз ва нигоҳдории ин сарвати бебаҳо андешидан шавад.

Ба хонандагони арҷуманд маълум аст, ки Кодекси чиноятии ҶТ 21 майи соли 1998 қабул гардида, аз 1 сентябри ҳамон сол мавриди амал қарор дода шуд. Ин Кодекси дар таърихи давлатдории навин, (замони Шӯравӣ ва давраи соҳибистикполӣ) сеюмин буда, аз ду қисм, 15 фасл, 34 боб ва 405 модда иборат аст.

Қайд намудан зарур аст, ки давраи нави инкишофи қонунгузории чиноятии мусир ва испоҳоти он бо қабул гардида ни Кодекси чиноятии ҶТ аз 21 майи соли 1998 оғоз гардидааст. Барои қабули Кодекси нав якчанд омил таъсиргузор будааст. Аввалан, Кодекси чиноятии соли 1961 аз асосҳои синфиҳи ҳуқуқи чиноятии шӯравӣ, мафкураи сотсиализм ва банақшагирии иқтисодиёт манбаъ мегирифт. Дуюм, Кодекси чиноятии соли 1961 ба таълоботи замони мусир чавобгӯ набуда, ба сифати арзишҳои ҳифзқунанда соҳибистикполии Тоҷикистон, барпо намудани давлати ҳуқуқбунёд, ташкил намудани ҷомеаи шаҳрвандӣ ва дастирии иқтисоди бозориро мӯқарар намекард. Ҳулас, замони мусир талаб менамуд, ки таҳия ва қабули кодекси нави чиноятӣ куллан ба присипҳо ва мафкураи нав така намуда, бартарии арзишҳои умумииинсонӣ аз дигар арзишҳо, аз ҷумла аз арзишҳои синфиҳи милий, тағиیر ёфтани фахмиши проблемаи ҳимояи ҳуқуқу озодиҳои инсон ҳамчун ғояи асосии қонунгузории чинояти, мутаносибан манъи бâъзе зухуротҳо дар шароити ҳукмронии иқтисоди бозорӣ ба ҳайси маҳаки рушди худ қабул намояд.

Кодекси нави чиноятӣ дар мӯқиса бо кодекси пештараи чинояти ҳаҷман васеъ гардидааст, ки ин аз коркард гаштани бисёр масъалаҳои ҳимояи чиноятӣ-ҳуқуқӣ дар ҷаҳони мусир шаҳодат дода, ҷавобгӯ ба таълоботҳои умумиэтирофшудаи анъанаҳои қонунгузории соҳаи мазкур дар ҷаҳон мебошад.

Кодекси чиноятии соли 1998, чи хеле, ки дар моддаи 2-и он мӯқарар шудааст, аз ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрвандӣ, амниятии ҷамъиятии ва саломатии аҳли, мӯхити зист, тартиботи ҷамъиятии ва аҳлоқ, моликияти, ҳимояи соҳти конститутионӣ ва амнияти ҶТ аз таҷовузи чинояти, таъмини сулҳ ва амнияти башарият, тарбияи шаҳрвандон дар рӯҳияни риояи Конститутиония ва қонунҳои ҷумҳурий, инчунин пешгирии чиноятҳо иборат аст.

Дар тӯли мавҷудияти зиёда аз 15-солаи худ Кодекси чиноятӣ бо дарназардошти таҳавулоти ғуногуни иҷтимоӣ борҳо мавриди таҷиди назари қонунгузор қарор гирифта, зиёда аз 30 маротиба бо Қонунҳои алоҳида ба он тағиیرу илова ворид карда шуд. Дар натиҷа ба Кодекси чиноятӣ 36 моддаи нав ворид карда шуда, аз он 7 модда ҳориҷ карда шуд.

Ягон қонун, аз ҷумла Кодекси чиноятӣ догма ё шаҳшуда буда наметавонад. Чунки вобаста ба инкишофи ҷомеаи муносибатҳои нави ҷамъияти пайдо шуда, зарурати ҳифзи онро ба миён меоварад. Вобаста ба ин, Кодекси чиноятӣ низ дар таҳавул буда, зарурияти тақмил ва дар таҳрири нав қабул намудани он ба миён менояд. Ба фикри мо, тақмili минбаъдан Кодекси чиноятӣ бояд дар самтҳои зеринроҳандӣ карда шавад:

1. Истифодай васеи присипи гуманизм ва савти инсондустона дошта қонуни чиноятӣ дар ҳама бахшҳои мубориза бар зидди чинояткорӣ, баҳусус тавассути кам намудани муҳлати ҷазои маҳрум соҳтан аз озодӣ. Мутобики қисми 2 моддаи 58 Кодекси чиноятӣ маҳрум соҳтан аз озодӣ ба муҳлати аз шаш моҳ то бисту панҷ сол мӯқарар мешавад. Аммо қисми 3 моддаи 67 ва қисми 3 моддаи 68 Кодекси чиноятӣ барои таънини ҷазо аз рӯи маҷмӯи чиноятҳо ва маҷмӯи ҳукмҳо ҷазои ниҳоиро дар шакли маҳрум соҳтан аз озодӣ то сӣ сол пешбинӣ мекунад. Мавҷудияти ҷунун муҳлати зиёди ҷазои маҳрум соҳтан аз озодӣ наметавонад барои ба даст овардани мақсади ҷазо - барқарор намудани адолати иҷтимоӣ, испоҳи маҳкумшу-

да, инчунин пешгирии содир гардида ни чиноятҳои нав мусоидат намояд. Агар муҳлати ҷазои маҳрум соҳтан аз озодӣ, ки дар Кодекси чиноятии РСС Тоҷикистон соли 1961 пешбинӣ шуда буд, бо моддаи 58 Кодекси чиноятӣ Тоҷикистон соли 1998 муқриса намоем, фарқияти зиёдро дар мебем. Чунки мутобики Кодекси чиноятии РСС Тоҷикистон ҳадди баландтарини муҳлати маҳрум соҳтан аз озодӣ 15 сол пешбинӣ шуда буд, аммо чи хеле, ки қайд намудем, мутобики моддаҳои 67 ва 68 Кодекси чиноятӣ 30 сол пешбинӣ шудааст. Бинобар ин, қонунгузорро зарур аст, ки дар масъалаи кам намудани ҳадди баландтарини муҳлати ҷазои маҳрум соҳтан аз озодӣ фикр намояд ва вобаста ба сатҳи чинояткорӣ дар кишвар онро муайян намояд.

2. Бо дарназардошти низоми ҳуқуқии кишвар, анъанаҳои техники қонунгузории милий ворид намудани тағииру иловаҳо ба Кодекси чиноятӣ аз санадҳои ҳуқуқи байнамиллалӣ оид ба коркарди ҷораҳо барои пешгирии қонунгардонии даромадҳои бо роҳи ҷиноят ба дастовардашуда (ФАТФ) амалӣ карда шуд. Дар натиҷаи ҷунун тағиирот моддаи 262 Кодекси чиноятӣ муракаб гардида, дар оянда татбиқшавии онро

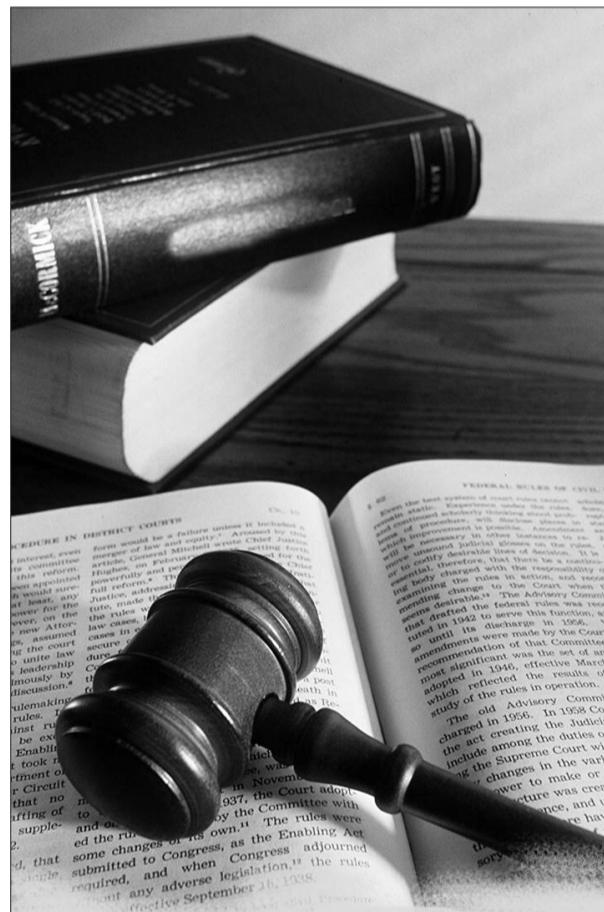
фнок мубориза барад. Шароити мусири ҷомеаи ҷаҳонӣ талаб менамояд, ки давлатҳо бар зидди як қатор кирдорҳои ҳавфноқи мусир дар якчоягӣ мубориза баранд. Чинояткории мусир дар натиҷаи тамоюзоти ҷаҳонишавӣ аз сарҳадҳои як давлат берун баромада, ҳусусияти фармарӣ (трансмилӣ) пайдо намудааст.

Аммо таҳлили вазни имрӯзаи Кодекси чиноятӣ нишон медиҳад, ки ворид намудани тағииру иловаҳо ба он бе дарназардошти техники ҳуқуқҷодкунии милий амалӣ карда мешавад. Барои мисол, тағииру иловаҳои воридгардида ба моддаи 262 Кодекси чиноятӣ, ки бо Қонунӣ ҶТ "Дар бораи ворид намудани тағииру иловаҳо ба Кодекси чиноятӣ ҶТ" аз 13 июли соли 2013-ро овардан мумкин аст, ки дар заминай талаботи Созмони байнамиллалӣ оид ба коркарди ҷораҳо барои пешгирии қонунгардонии даромадҳои бо роҳи ҷиноят ба дастовардашуда (ФАТФ) амалӣ карда шуд. Дар натиҷаи ҷунун тағиирот моддаи 262 Кодекси чиноятӣ муракаб гардида, дар оянда татбиқшавии онро

Сафарзода Сайданвар Ислом
дотсенти кафедраи ҳуқуқи
чиноятӣ

ПЕШНИҲОД БА КОДЕКСИ ЧИНОЯТИИ ЦУМҲУРИИ ТО҆ЦИКИСТОН

дар амалия ба мушкилӣ метавонад рӯ ба рӯ намояд.

3. Манъи воридшавии мөъёрҳои мурофиавии чиноятӣ ба қонунгузории чиноятӣ. Ҳар як соҳаи ҳуқуқ ба худ хос предмети танзимнамой дорад. Вобаста ба предмети танзимнамоии муносибатҳои ҷамъиятий як соҳаи ҳуқуқ аз соҳаи дигар фарқ мекунад. Ҳуқуқи чиноятӣ ба соҳаи ҳуқуқи маддӣ доҳил шуда, предмети онро муносибатҳои ҷамъиятие ташкил мекунанд, ки бинобар содир шудани ҷиноят байни давлат, ҷаҳрдида (қурбонӣ) аз як тараф ва ҷинояткор аз тарафи дигар, муносибатҳо, ки барои пешгирии ҷинояткорӣ равона шудаанд, ташкил мекунад. Аз ин рӯ, ҳама гуна масъалаҳо, ки ба муайян намудани ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ, ҷазо, озод намудан аз ҷавобгарии ҷиноятӣ ва ҷазо алоқаманданд, предмети ҳуқуқи ҷиноятиро ташкил мекунад. Вале таҳлили Кодекси чиноятӣ нишон медиҳад, ки дар он мөъёрҳое вомехӯранд, ки соҳаи ҳуқуқи чиноятӣ на дошта, ба предмети соҳаи дигар - ҳуқуқи мурофиавии чиноятӣ тааллуқ доранд. Масалан, дар моддаи 111 Кодекси чиноятӣ - қоидаҳои тафсири қонуни ҷиноятӣ зикр мегардад, ки агар мөъёри ҳуқуқи ҷиноятӣ дуҳӯра ифода ёфта башад, ё худ онро ду маънидод намоянд, дар ин сурат он ба мафиати айбордешаванда (судшаванда, махкамушуда) тағсир (маънидод) карда мешавад. Аммо ба ҳамин мазмун мөъёр дар қисми 4 моддаи 15 Кодекси мурофиавии чиноятӣ - эҳтимолияти бегуноҳӣ вомехӯрад: ҳама гуна шӯбҳаҳои гунаҳории айбордешаванда, ки бо тартиби пешбинии намудани Кодекси мазкур бартарагар карда намешаванд, ба фоидаи айбордешаванда маънидод карда мешавад. Ба ақиди мо, моддаи 111 Кодекси чиноятӣ ва қисми 4 моддаи 15 Кодекси мурофиавии чиноятӣ як маъноро ифода намуда, мазмуни присипи эҳтимолияти бегуноҳиро шарҳ меди-

ҳанд. Аз ин рӯ, присипи эҳтимолияти бегуноҳӣ бояд аз Кодекси чиноятӣ ҳориҷ ва дар Кодекси мурофиавии чиноятӣ мустаҳкам карда шавад. Яъне Кодекси чиноятӣ моддаи 111 ҳориҷ карда шавад.

Ҳолати дигари мавҷудияти мөъёрҳои мурофиавӣ дар моддаи 262 Кодекси чиноятӣ вомехӯрад. Мутобики қисми 7-и эзоҳи моддаи 262 Кодекси чиноятӣ маблағҳои пулӣ, коғазҳои қиматнок ва дигар молу мулке, ки бо роҳи ҷиноят ба даст оварда шудаанд, инчунин фоида ё дигар манфиатҳо, ки аз ин даромадҳо ба даст оварда шудаанд, бо тартиби пешбининамудаи моддаи 78 Кодекси мурофиавии чиноятӣ ҶТ мусодира карда мешаванд. Ҷунин таълоб дар моддаи 78 Кодекси мурофиавии чиноятӣ бевосита зикр гардидаст, вале зарурияти як бори дигар тақрори он дар Кодекси чиноятӣ вучуд надошта, метавонад ба ноғаҳмӣ ҳангоми татбиқи он дар амалия оварда расонад. Аз ин рӯ, зарур аст, ки қисми 7-и эзоҳи моддаи 262 Кодекси чиноятӣ ҳориҷ карда шавад.

Мавҷудияти мөъёри мурофиавӣ дар

моддаи 278 Кодекси чиноятӣ (ифши сирри тиҷоратӣ ё бонкӣ) низ вомехӯрад. Мутобики эзоҳи моддаи 278 Кодекси чиноятӣ таъқиби ҷиноятӣ таъқиби барои содир намудани ифши сирри тиҷоратӣ ё бонкӣ мутобики аризai корхонаи тиҷоратӣ ё соҳибкори инфириоди заардида оғоз мёбад, яъне мөъёри мазкур айбордкоркунии ҳусусиро барои ин ҷиноят пешбинӣ мекунад. Аммо қисми 2 моддаи 24 Кодекси мурофиавии чиноятӣ номгӯи моддаҳои Кодекси чиноятӣ марбут ба парвандаҳои айбордкоркунии ҳусусиро мӯқарар намуда, дар он моддаи 278 Кодекси чиноятӣ зикр нағардидаст. Ҷунин ҳолат дар амалия мушқилот ба вучуд оварда, бартараф намудани он аз як тараф ба самаранокии қонунгузории ҷиноятӣ мусоидат намояд, аз тарафи дигар вобаста ба соҳаи мансуббуда таъзим намудани муносибатҳоро таъмин мекунад.

Ҳамин тавр, ҳулоса кардан мумкин аст, ки Кодекси чиноятӣ дар баробари дигар соҳаҳои қонунгузорӣ ниёз ба тақмил дорад. Дар вобастагӣ ба ин зарур аст, тақмili Кодекси мазкур низомнок, илман асоснок ва ба шароити мусир мутобики амалӣ карда шавад.

P.S.: Муаллиф тасмим гирифтааст, ки атрофи тақмili паҳлуҳои алоҳидаи қонунгузории ҷиноятӣ ватанӣ силсилақолаҳои ҳудро ба хонандагони арҷумандади рӯзномаи пешниҳод намояд.

Наргис ХОҶАЕВА
ассистенти кафедраи ҳуқуқи
судӣ ва назорати прокурорӣ

Модар чӣ калимаи зебоест. Ҳанғоми ба забон овардани он дидро пурнурӯ дилҳо пур аз сурӯр мегарданд, зеро модар қимматтарин неъмати дунёву сарчашмай неъмати беконор ва ҳимматбаландтарин шахс дар олами ҳастӣ ба шумор меравад. Модар олиҳаи нотакори зиндагӣ, давомдиҳандай насли инсон ва ҷароғи фурӯзни ҳар як хонадон аст. Маҳз меҳри бе-

НАВРŪЗАТ МУБОРАК, МОДАРАМ!

поён ва навозиши гарми модар моро ба оламу одам ошно сохтааст. Воқеан ҳам ҳар яки мо дар оғӯши гарми ў парвариш тарбият ёфтаву бузург шудаём ва меҳраш моро ба олами ҳушбахтиву орзуҳо ва накӯҳо мебарад. Аз ин рӯ, месазад қадру қиммати модарро то ҳадде, ки имконпазир бошад, бидонем ва он меҳнату заҳматҳои шабонарӯзии ўро қадр намоем. Зеро ба қавли Лоиқ:

Ту монанди замин танҳоӣ, модар,
Ту монанди замин яктоӣ, модар.

Ана ҳамин бузургию шаҳомати ўро ба назар гирифта модарро тимсоли Ватан ном мебаранду васф мекунанд. Васфи модарро зиёд гуфтаанд, аммо боз дар баробари меҳру шафқат ва дилсӯзии модар дар назар заррае аз баҳр мемонад. Ҳар нафаре, ки қимати модарро донад ва ўро эҳтиром намояд, бо дуояш ҳушбахту шуҳратӯр мегардад. Ин гуфтаҳоро шоири ширинсӯҳан Лоиқ дар ғазали дигар чунин гуфтааст:

Сад ҷону дил фидои як
муфдаои модар,
Фатҳу қушиши орад дасти
дуои модар.

Оре, дуои модар фатҳу қушиши ва баракату ҳушбахти меорад. Шоири дигар ин мазмунро бо чунин байт овардааст:

Ҳар кӣ дорад пос меҳру шири
поки модараши,
Дар ду олам сарбаланду
тоҷ бар сар будааст.

Ин нуктаро шоири классикамон бо дарназардошти мақоми баланд доштани модар чунин гуфтааст:

Ҷанат, ки сарои ҷовидонист,
Дар зери қудуми модарон аст.
Хоҳӣ, ки ризои ҳақ бичӯй,
Он кун, ки ризои модар он аст.

Ҳукумати ҶТ имрӯз тамоми имкониятҳоро истифода мекунад, то нақши зан-модари тоҷикро дар ҷомеа боз ҳам

болотар бардорад. Аз ин рӯ, мо - занону духтарони даврони истиқбол бо пуштибонӣ аз сиёсати пешгирифтаи Ҳукумати ҷумҳорӣ дар фазои орому осудаи қишивар кору фаъолият намуда, баҳри пешрафти ин диёри азизамон саъю қӯшишҳои хешро равона месозем.

Аз фурсати муносиб истифода на-муда, модарону ҳоҷаронро бо фарорасии фасли ҳуҷаста - фасли баҳор, на-врӯзи оламафрӯз аз самими дил табрику таҳият гуфта, барояшон беҳтарин рӯзгорро таманно дорам. Наврӯзат му-борак модарам...

УСТУВОРИИ ОИЛА ДАР СОЛИ ОИЛА

Абдулмажид САИДОВ
донишҷӯи соли 4

Аз ҷониби сарвари давлат Эмомалӣ Раҳмон Соли оила эълон кардани соли 2015 хеле ба маврид аст. Дар паёми навбатии худ сарвари давлат нисбати никоҳҳои ҳештаборӣ ва ҷудошавии оилаҳои ҷавон изҳори нигаронӣ кард. Яке аз мушкилоти дод дар ҷомеаи имрӯза зиёд шудани никоҳоест, ки мувофиқи талаботи мӯкараршуда ба қайд гирифта на-мешаванд ва ҳамчун "никоҳи динӣ" номгузорӣ шудаанд. Ҳамчун қоида дар аксари мавридиҳо мардон аз бақайдигарии давлатии ақди никоҳ саркаши менамоянд, занҳо бошанд, маҷбур мешаванд бо ироадаи мард тобеъ шуда, аз ҳуқуқҳои молумулӣ ва ғай-римолумулkie, ки қонун ба ҳам-сарони қонунӣ ва фарзандони ноболиги онҳо муқарар кардааст, маҳрум шаванд. Аз сабаби надоштани саводи кофӣ онҳо талаботи қонун ва анъанаҳои диниро риоя намекунанд. Онҳо тарзе амал менамоянд, ки ба онҳо манфиат-бахш ва осон бошад, ки дар на-тича аксар вақт вайроншавии ҳуқуқҳои зан ба ҷашм мерасад.

Дар вақти ба вуҷуд омадани муаммоҳои ҳуқуқӣ дар муносибатҳои оилаӣ, шаҳрвандон алал-хусус занҳо донишҷои оддии

МОДАРАМ

Рӯшанини қалбу нури дидагонам, модарам,
Баъди Эзид зикри ту вирди забонам, модарам.
Тифл будам ман чӣ гуна парваридӣ бо умед,
Ман ҷунинат парварам бо дилу ҷонам, модарам.
Гар бароре ёфтаам ман бо дуоят буду бас,
Бе дуоят, бе саноят нотавонам, модарам.
Гаҳ ғурури навҷавониям туро афсурда кард.
Ҳар шикасте дидам аз ин бидонам, модарам.
Номи Некрӯзӣ наорад рӯзи нек бе қадри ту,
Бе насиб гардам агар қадрат надонам, модарам.

Некрӯзӣ
АБДУСАЛИМ
донишҷӯи
соли 4-ум

БАҲОР ОМАД

Табиатро зи нав бедор мебояд, баҳор омад,
Шароби ишқро саршор мебояд, баҳор омад.
Навои ҷашмасору резаҳои атри боронӣ,
Чу мушку анбару аттор мебояд, баҳор омад.
Биё эй ҳамватан ҷашне биороем зи рӯзи нав,
Суҳан бо мисраву ашъор мебояд, баҳор омад.
Дар айёми шукуфтаниҳои рустаҳои гулзорон.
Чу булбул нағма дар гулзор мебояд, баҳор омад.
Чу дидам рӯи гул ин дам ҳаёлам сӯи ҷонон шуд,
Қадаҳ бар каф ба сӯи ёр мебояд, баҳор омад.
Маро ин дам ба васфи лолазору қоқуву савсан,
Ҳазорон мисраву ашъор мебояд, баҳор омад.
Набошад давлате ҷуз Тоҷикистонам гулафшонтар,
Сипосу шуқр бар Ҷаббор мебояд, баҳор омад.

Химатов Ҳ.Н.
докторант ДМТ, н.и.х., дотсент

Оила аз ҷумлаи он зуҳуротҳои ҷамъиятист, ки дар тӯли садсолаҳо беҳтарин намояндагони афкори илмӣ умри худро сарфи омӯзиши он намудаанд ва кӯшишҳо кардаанд, то онро аз нигоҳу мавқеи худ ва улуми гуногуни инсонӣ шарҳу тавзӯҳ бидиҳанд. То ҳанӯз ин яке аз беҳтарин аришиҳои инсонӣ бо ҷанбаҳои гуногунаш ҷолибияти худро барои улуми муосир нигоҳ доштааст.

Дар оила инсон тарбия ёфта, малақаи ширкат дар ҳаёти ҷамъиятиро ба даст оварда, ҳамчун шахсият ташаккул мейбад. Намуна (модел)-и рафтори шаҳс дар ҷамъият маҳз дар оила мавриди шаклгирӣ қарор гирифта, асосҳои ташаккули шахсият дар он заминагузорӣ мешаванд. Оила ҷунин гурӯҳи иҷтимоист, ки асари худро барои тамоми ҳаёти инсон мегузорад.

Ташаккули оила чун падидай иҷтимоӣ марҳилаҳои гуногуно фаро гирифта, аз odditarni шакли фарогии муносабатҳои инсонӣ то ба шакли муосир ва мурakkabi aloқаҳои иҷтимоӣ ҳуқуқии аъзоённи ҷамъият, ки бо умумияти ҳаёт ва манғиатҳои ҳуқуқу уҳдадориҳои муяян муттаҳид гардидаанд, гузарши намудааст. Люис Морган, таҳқиқари машҳури амрикӣ ташаккули оиларо ба рушди ҷамъият вобаста карда, қайд менамояд, ки оила ҳеч ვაqt бетагиҳир набуда, ҳамсон бо инкишофи ҷамъият аз шакли пасттар ба шакли ой гузарish кардааст.

Оила аз қадимтарин падидаҳои иҷтимоии ҷамъият ба шумор рафта, мӯқаддамтар аз синфҳо, миллатҳо ва давлат арзи вучӯд намудааст. Аз нигоҳи концепсияи Л. Морган оид ба пайдоиш ва ташаккули эволюсионии оила, ки онро Ф. Энгелс дар асари машҳури худ "Пайдоиш оила, моликияти хусусӣ ва давлат" мавриди назар қарор додааст, оила дар тӯли марҳилаҳои таъриҳӣ аз шаклҳои

яти имрӯз дар ҳолати тағиирот, шакливазқунӣ (трансформатсия) қарор дорад. Ҷунин тағиирот пеш аз ҳама дар дигаршавии арзишҳои оилавӣ мушоҳида мегардад, ки аз инкишофи ҷомеаи инсонӣ, ҷараёни ҷаҳонишавӣ бармеояд. Ҕомеаи имрӯзи моро зарур аст, ки беҳтарин арзишҳои миллии оилавиро ҳифз намуда, волотарин арзишҳои дигар тамаддунҳо-

умумии ҳуқуқи башар аз соли 1948 оила-ро чун ҷузъи табии ҷаҳони ҷамъият эътироф кардааст, ки ба ҳимояи ҷамъият ва давлат ҳақ дорад. Дар Конвенсияи СММ оид ба ҳуқуқи кӯдак аз соли 1989 оила ҳамчун як ҷузъи асосии ҷомеа ва муҳити табии барои инкишоф ва некӯаҳволии ҳамаи аъзои он, баҳусус кӯдакон арзёбӣ гардидааст.

Дар ҔТ оила ҳам дар сатҳи муносабатҳои ҷамъиятий ва ҳам дар доираи муносабатҳо, ки бо меъёрҳои ҳуқуқ танзим гардидаанд, дорон ҷойгоҳи маҳсус аст. Дар Конститутияи ҔТ дар моддати 33 омадааст, ки давлат оиларо ҳамчун асоси ҷамъият ҳимоя мекунад. Қабули санадҳои гуногуни меъерӣ, аз Кодекси оила сар карда то даҳҳо дигар санадҳои ҳуқуқӣ, ки фарогири муносабатҳои гуногунаанд, маҳз барои ҳимояи ҳуқуқу манғиатҳои аъзои оила ва дар умум, тамоми аъзои ҷомеа равона гардидаанд. Соли оила ҔТ ба хотири суботу мустаҳкамии оила мавриди амал қарор додаанд. Давлат ғамхории худро нисбати оила бо роҳи қабули ҷораҳои гуногуни иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ, ки баҳри нигоҳдорӣ ва мустаҳкамии оила, дастгирии иҷтимоии он, таъмини ҳуқуқҳои оилавии шаҳрвандон равона гардидаанд, зоҳир месозад.

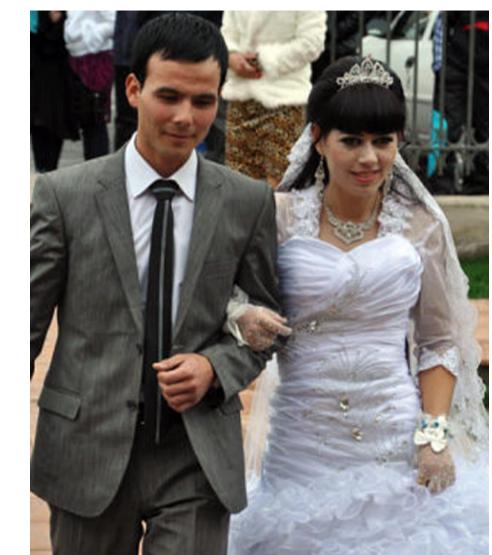
Давлат на ҳама муносабатҳои дар оила бавучудояндаро танзим мекунад, валие ҳангоми танзимномоии муносабатҳои барои ҷомеаю давлат зарур принципҳои муайян, ба монанди ихтиёрий будани ақди никоҳи зану мард, баробарии ҳуқуқи зану шавҳар дар оила, ҳалли масъалаҳои доҳилиоилавӣ дар асоси мувоғиқи тарафҳо, афзалияти тарбияи кӯдакон дар оила, ғамхорӣ нисбати неқӯаҳволӣ ва рушду камоли онҳо, таъми-

ОИЛА - АСОСИ ҔОМЕАИ ИНСОНӢ

ро қабул карда, аз он арзишҳое, ки дур аз фарҳангу тамаддуни умумибашарӣ ҳастанд, дурӣ бичӯяд. Дар ин самт нақши давлат, ки барои суботу мустаҳкамии оила манғиатдор аст, метавонад басо бузург бошад.

Дар замони муосир оила чун як соҳтори муҳими ҷамъиятий дар сатҳи байнамиллалӣ ва давлатҳо мавриди ҳимоя ва дастгирий қарор гирифтааст. Ҕъломияни

ни бештари ҳифзи ҳуқуқу манғиатҳои аъзои ноболиг ва гайри қобили меҳнати оиларо ба инобат мегирад.

Аҳамияти оила барои ҷомеаи инсонӣ дар амалигардии вазифаҳо (функцияҳо)-и оила таҷассум мейбад. Маҳз тавассути амалинамоии онҳо, ба монанди вазифаҳои репродуктивӣ-демографӣ, тарбияӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ-фарҳангӣ, муширатӣ ва гайра идомаи насли инсонӣ, рушди иқтисодии ҷомеа, муттасилии гузарishi малака ва анъанаҳои ҳаёти оилавӣ ба насли минбаъда таъмин карда мешавад.

Оила ҳамчун ҷузъи маҳсуси ҷомеа асоси ҳамагуна миллатро ташкил дода, онро муттаҳид месозад. Бидуни он ки дар ҷунин як ҷузъи муҳими ҷамъият, ҷун оила низоми муайян босуботро ҷорӣ намуд, наметавон аз як суботи кулл дар ҷомеаю давлату ҷомеа буда, ҷуноне ки Ф. Адлер гуфтааст, "оила ин ҷомеаест миниётурӣ, ки аз ягонагии он дар ҷамъ амнияти ҷомеаи бузурги инсонӣ вобаста аст".

Таронаи баҳорӣ барои ошиқон

Ту гули наврӯстаи аввал
баҳорам мешавӣ?
Ҳам азизи дилу ҷон, дар
чисму ҷонам мешавӣ?
Ман бароят меҳри дил баҳшам
бо дунёи сафо!
Меҳри диламро гирифта
мехрубонам мешавӣ?
Акси рӯят мешукуфад
лолаи ишқи маро
Ман туро гар гул бигӯям
гулзорам мешавӣ?

Ман бароят мисраҳо чун боғ
эҷод мекунам
Боғро дар ҷашми дилат
ҷой карда боғбонам мешавӣ?
Ҳар кучо туро бинам нурест
дар ҷашмам аён
Шаб агар ёдат қунам ту
моҳтобам мешавӣ?
Ҳар кучо гаштам, ба гуш
доштам садои ҳандаат,
Гар туро бар дил бихонам,
мехмонам мешавӣ?

БАҲОР

Меояд бӯи ҷамъан.
Боде ба рӯи ватан.
Мевазад шамоли нарм,
Осмон соғу замин гарм
Мерӯяд гули лола,
Дар пуштаву дар ёла.
Бойчекаш гашта ҳандон,
Равад ба ҳар ҳонадон.
Сабзу хуррам шуд замин,
Сабза шуд қолин барин.
Кӯдакон шодӣ даранд,
Шеъру тарона ҳонанд.
Барфи сафед меравад,
Аз танам ғам мебарад.
Чунки баҳор омадааст,
Турна қатор омадааст.

Мирзоев ОЗОД
донишҷӯи соли 3
(ИДХ)

Исмоил САДИЕВ
ассистенти кафедраи хуқуқи
соҳибкорӣ ва тиҷорат

Таърихи бонкдории исломӣ бо рӯзҳои аввали зуҳури Ислом оғоз мёбад. Муҳимтарин рӯйдод, ки боиси ба вучуд омадани бонкҳои исломӣ шуд, ҳадисҳои паёмбар Муҳаммад (с) дар бораи манъи рибо буд. Иловава бар ин паёмбар дар ҳама ҳолат кредиторон ва нафароне, ки ба ивази қарзи додаашон фоизи муайян мегирифтанд маломат ва маҳкум мекард. Аз пайдоиши тамаддуни исломӣ чунин амалиётҳо ба монандай ивазнамоии асъор, интиқоли маблаг ва истифодаи чекҳо ҷой доранд. Бо вучуди ин дар он замон низоми бонкӣ муташаккиона ҷой надошт. Ҳарчанд ғояҳо оид ба таъсиси бонкҳои маҳсус дар охири солҳои 40 асри XX пайдо шуд, вале нахустин қадамҳо дар ин самт солҳои 60-уми асри XX гузошта шуд. Аз ҷумла нахустин институти молиявӣ, ки бе фоиз ба муштариён бо муваффақият хизмат мерасонид, дар Миср таъсис дода шуда буд ва дар он вақт ҳоло истилоҳи "бонки исломӣ" вучуд надошт. Роҳбари ин лоиҳа доктор Аҳмад Али-Нагтар мебошад, ки ў муддати тӯлонӣ дар байни аҳолии шаҳру дехот ташвиқот бурд, то оне ки аввалин чунин шоҳа соли 1963 кушода шавад.

Мақсади лоиҳаи мазкур "ҳамгирии аҳолии дехот ба раванди ташаккули сармоя" буд. Ташаббускорони таъсиси бонк ба андеша буданд, ки барои раванди саноатиқунонии Миср ҷамъшавии сармоя дар бахши қишоварзӣ бояд ба роҳ монда шавад, ки он вақт бахши бартаридошта дар Миср ба шумор мерафт. Лоиҳа зери шиори зерин таҳия

шуда буд: "Деҳқононро ба пасандоздорон табдил дихед". Ташкилоти қарзии мазкур дорои се фонд буд:

1. Фонди пасандозӣ-кредитӣ. Бо амонати ҳадди ақад 5 пиастр (тангай мисрӣ), ки дар ин ҳолат амонатгузор аз маблагузи гузоштааш фоиз намегирифт, вале имтиёзҳои муайян дошт. Масалан ў метавонист қарзи (кредитӣ) бе фоиз гирад.

2. Фонди сармоягузорӣ. Бо гузоштани амонати ҳадди ақал 1 фунти Мисри (баробар ба 100 пиастр) барои як сол, ки ба лоиҳаи судбахш дар шаҳр аз ин фонд сармоягузорӣ мешуд ва амонатгузор қисме аз фоиди лоиҳаро насиб мегардид.

3. Фонди иҷтимоӣ. Дар ин фонд шаҳрвандон ихтиёран метавонистанд закот пардоzend. Маблагҳои дар ин фонд ҷамъшуда, барои дастгiriии амонатгузорони эҳтиёҷманд истифода мешуданд.

Ин лоиҳа бо доштани чунин соҳа

фақияти лоиҳае, ки бонк ба он сармоягузорӣ кардааст, вобастагӣ дорад.

Бонки исломӣ аз ҳисоби маблагҳои ҷалбшуда, чунин намуди маблагузириро амалий мекунад.

1. Мушорака - соҳибкории муштарак.

2. Музораба - маблагузорӣ дар асоси фоидai ба дастомада.

3. Муробаҳа - маблагузорӣ ба савдо.

4. Иҷора - ба иҷора додан (шабех ба амалиёти лизинг).

Шаклҳои амалиёти бонкҳои исломӣ бо амалиёти зикргардида маҳдуд намегардад, вале ин амалиёт асос ва ҷавҳари низоми кредитӣ-молиявии исломиро ташкил медиҳад, ки дар заминai онҳо амалиётҳои зиёди дигар ба роҳ монда мешаванд.

Бонкҳои исломӣ дар замони мусоир зарурати ҳаётни худро ислбот намуда, новобаста аз таърихи на он

нанд; баргардондани амонати сармоягузорӣ ё даромад аз рӯи онро қафолат диханд; маблагузории (қарздиҳии) фаъолиятеро, ки ба истехсолот ва (ё) савдои тамоку, маҳсулоти спиртӣ, силоҳ ва лавозимоти ҷанғӣ, қиморбозӣ, муомилоти ғайриқонуни маводи нашъадор ва прекурсорҳо вобаста мебошад, анҷом диханд; дигар намудҳои фаъолияти соҳибкориро, ки маблагузории (қарздиҳии) он мувофиқи принсипҳои маблагузории исломӣ манъ шудааст, анҷом диханд.

Ташкилотҳои қарзии исломӣ пеш аз пешниҳоди воситаҳои пулӣ ба муштариён ӯҳдадоранд: боварӣ ҳосил намоянд, ки муштари ӯҳдадориҳояшро дар муҳлати муқарраршуда иҷро менамояд; қобилияти фаъолият ва пардохтпазирии муштари, фоиданокии лоиҳа, мавҷудияти таъминоти гаравро ҳаматарафа баҳо диханд.

ПАЙДОИШ ВА ФАЪОЛИЯТИ БОНКҲОИ ИСЛОМӢ

тор хуб фаъолият мекард, вале соли 1967 бо ангезаҳои сиёсӣ фаъолиташро манъ намуданд.

Соли 1971 дар Миср ва соли 1975 дар Дубай бонкҳои исломӣ таъсис дода шудаанд. Аз соли 1971 шурӯъ карда болоравии таъсиси бонкҳои исломӣ на танҳо дар давлатҳои исломӣ, балки дар Британия Кабир, Швейцария, Дания ва дигар давлатҳо ба назар мерасад. Аввалин бонкҳои исломӣ дар Аврупо соли 1978 дар Люксембург ба фаъолият шурӯъ кард. Дар соли 2004 бошад, чунин бонк дар Лондони Англия таъсис дода шуд.

Бонки исломӣ бонке мебошад, ки дар асоси меъёрҳои шариати ислом фаъолияти худро ба роҳ мемонад. Имрӯзҳо дар ҷаҳон зиёда аз 300 бонкҳои исломӣ бо сармояи умумии зиёда аз 700 млрд доллар фаъолият карда истодаанд. Аз рӯи ҳисоботи Бонки Осиёгии Рушд дар институтҳои молиявӣ исломӣ 1 трлн доллар дар гардиш мебошад.

Чун қоида бонкҳои исломӣ ба мизочони худ ду ҳисобро пешкаш мекунанд:

1. Ҳисобҳои ҷорӣ. Ҳамеша ғайрифоизӣ мебошад.

2. Ҳисобҳои сармоягузорӣ. Даромад ба чунин суратҳисоб аз муваффақияти ташкилотҳои қарзии исломӣ дода шудаанд.

қадар тӯлониашон дар бозори молиявии ҷаҳонӣ ҷойи мустаҳкамро ишғол намудаанд. Имрӯзҳо дар давлатҳои исломӣ зиёда аз 150 бонкҳои исломӣ ташкил шуда, фаъолият карда истодаанд. Баъзе аз бонкҳои аврупорӣ ва амриқӣ шуъбаҳои маҳсуси худро күшодаанд, ки ба мизочонашон аз рӯи меъёрҳои исломӣ хизмат мерасонанд (ба монанди Гриндланс Банк, Сити банк, Юнион Банк оғ Свizerленд).

Дар Тоҷикистон тартиби таъсис ва ба қайдигарии бонкҳои исломиро Қонуни ҶТ "Дар бораи фаъолияти бонкӣ исломӣ", ки соли 2014 қабул шудааст танзим мекунад. Пайдоиши бонкҳои исломӣ дар Тоҷикистон таърихи тӯлонӣ надошта, чун падидай нав дар низоми бонкӣ Тоҷикистон ворид гардидааст. Тибқи қонуни зикршуда бонкҳои исломӣ ташкилоти қарзии исломӣ ест, ки дар асоси иҷозатномаи Бонки миллии Тоҷикистон ба фаъолияти бонкӣ исломӣ машғул мебошад.

Фаъолияти ташкилотҳои қарзии исломӣ дорои як қатор ҳусусиятҳо мебошанд, аз ҷумла: ташкилотҳои қарзии исломӣ вазифадоранд ба муштариён ҳусусиятҳои амалиёти бонкӣ ба принсипҳои маблагузории исломӣ асосёftа ва ҳавғоҳӣ ба он алоқамандро шарҳ диханд; ташкилотҳои қарзии исломӣ ҳуқӯқ надоранд дар шакли фоиз мукофотпулӣ сито-

Бонкҳои исломӣ дар ҳудуди ҶТ мутобиқи тартиби муқарраркардаи Қонуни ҶТ "Дар бораи ҷамъиятҳои саҳомӣ", Қонуни ҶТ "Дар бораи ҷамъиятидори масъулияти маҳдуд" ва дигар санадҳои меъёрӣ ҳуқӯқи ҶТ бо назардошти муқаррароти қонуни ҶТ "Дар бораи фаъолияти бонкӣ исломӣ" таъсис дода мешаванд. Бонкҳои исломӣ, ба истиснои бонки давлатии исломӣ, дар шакли ҷамъияти саҳомӣ таъсис дода мешаванд.

Яке аз фарқиятҳои низоми бонкдории исломӣ ин аст, ки фоидai бонк аз фоидai кори мизочи гирифта мешавад. Таҷриба гувоҳ аст, ки низоми бонкдории тиҷоратӣ дар баъзе мавриҷҳо ба баъзе ҳавғоҳ тобовар нестанд, ки ин ҳавғоҳ ба низоми бонкдории исломӣ таҳдид намекунад. Зоро, дар бонкдории исломӣ фоида аз фоида гирифта мешавад, қарзҳо асосан ба истехсолот дода мешаванд. Бардоштани фоида аз қарздиҳӣ асосан дар ҳамон ҳолате рӯҳ медиҳад, ки истехсолот фоидаовар шавад. Аз ин рӯ, барои шаҳрвандон истифода намудан аз бонкҳои исломӣ хеле фоидаовар мебошад. Мо боварии комил дорем, ки баъд аз қабули Қонуни ҶТ "Дар бораи фаъолияти бонкӣ исломӣ" дар Тоҷикистон низ бонкҳои исломӣ ва сеъ паҳн гашта, мавқеи худро мёబанд ва дар рушди иқтисодӣти қишивар саҳм мегузоранд.

В современном правоведении высшая мера наказания трактуется как одна из форм телесного наказания в наиболее жестокой форме. Как известно, первые исторические сведения о высшей мере наказания были упомянуты еще в кодексе Хаммурапи. Дракон - афинский законодатель, чьи крайне суровые законы вошли в историю как "драконовские меры", предусматривал только одно наказание - смерть - как для незначительные нарушения, так и за тяжелые преступления. В средние века человека могли казнить за

хотя сам процесс допрашивания и применение пыток во время допроса, в большинстве случаев, оканчивалась смертью допрашиваемого. В XIX веке король Англии Генрих VII ввел изменения в английский закон, согласно которому смертная казнь применялась в отношении следующих преступлений: государственная измена, убийство, грабеж, изнасилование, поджог и воровство. По его приказу были также казнены несколько его жен. А женат он был 6 раз. Существует даже версия, что по причине своих разводов Ген-

голову осужденного. Первым казненным с помощью этого оборудования был разбойник Пеллертьер в 1792 году. Во времена Французской Революции "Мадам Геллиотина" (как ее называли французские аристократы), широко применялась властью в отношении к революционерам.

В XIX веке был введен печально известный "закон Линча". Капитан Чарльз Линч - автор этого закона предложил властям подписать декларацию, согласно которой шерифы имели право осуществлять право-

Афзали М.К.
доцент кафедры иностранных
языков

НЕКОТОРЫЕ ИНТЕРЕСНЫЕ СВЕДЕНИЯ ИЗ ИСТОРИИ ВЫСШЕЙ МЕРЫ НАКАЗАНИЯ

хищение имущества, простое воровство и поджог. На протяжении всей истории человечества, телесное наказание было своего рода захватывающим зрелищем. Общественность активно принимала участие в осуществлении публичного наказания. Правосудие осуществлялось во всех частях города, где на главной площади собирались большое количество людей, включая и детей. В древнем Риме наиболее эпичным (причудливым) видом наказания за убийство человека было помещение наказуемого в мешок с тремя животными - собакой, петухом и вараном (крупной ящерицей). В древней Греции аристократ, приговоренный к смертной казни обладал правом выбора принять яд самому. Древний философ Сократ закончил свой жизненный путь именно таким способом. Что касается рабов, их просто забивали камнями до смерти. В древней Турции существовали обычаи: наказывать за продажу испорченного мяса и недовес хлеба, приговорить наказуемого к подвешиванию возле его носа испорченного куска мяса или привязать к двери за ухо. Наиболее обычным видом наказания за незначительные правонарушения в древности было выставление наказуемого на главной площади города. Голову и руки приговоренного закрепляли в определенное оборудование. В течение нескольких дней он был вынужден терпеть побои публики, которая обкидывала его гнилыми овощами и яйцами. В средневековой Европе наиболее жестоким видом наказания было четвертование и повешение. Этот варварский метод наказания сохранился в Англии вплоть до 1814 года. В Великобритании метод "колодки и топора" был самым применимым видом смертной казни и отличался от Франции и Германии, где обычно использовали острое лезвие меча.

В Англии во времена правления Вильгельма Завоевателя (1066 год) смертная казнь не применялась,

рих XII был вынужден порвать с Римской католической церковью и принять протестантскую религию. К 1800 году английский закон признал 200 видов преступлений, входящих в число особо тяжких и предусмотренных смертной казнью. В результате, каждый год свыше 1000 заключенных были подвергнуты высшей мере наказания - смертной казни. Малый процент заключенных имел возможность получить королевское помилование. В первых Американских колониях смертная казнь была широко распространена. Чернокожее население (как рабы, так и свободные граждане) были подвергнуты более жестоким видам наказания, нежели белые преступники.

В 1789 году доктор и член Французской Законодательной Ассамблеи Джозеф Геллиотин предложил использовать новую машину для осуществления смертной казни. По его мнению, машина, получившая в дальнейшем его имя - Геллиотина была более гуманна, нежели метод "меч и колодки". Геллиотина представляла собой узкий тяжелый металлический пласт с острым лезвием, который моментально отрезал

судье на месте преступления. Закон был направлен на борьбу с бандами грабителей, терроризирующих многие районы и округи. Линч и его последователи использовали метод "пассивного повешения". Осужденного привязывали за шею и зажали на лошадь, другой конец веревки привязывали к дереву.

Попытки отменить смертную казнь в Европе не увенчались успехом вплоть до конца XIX века. Итальянский юрист Цезаре Пессария, воодушевленный философским учением гуманиста Вольтера, предложил отменить пытки, наказание кнутом и палками, а также смертную казнь. Отмена смертной казни в 1965 году в Англии была одобрена большинством прогрессивных и гуманно - настроенных людей. Для них это был, в первую очередь, отказ от жестоких феодальных законов, а также варварских обычаях "око за око, зуб за зуб". Тем не менее, на сегодняшний день общественное мнение изменилось. Отмена смертной казни привела к увеличению таких видов преступления как убийство с особой жестокостью. Многие полагают, что смертная казнь намного лучше, чем пожизненное тюремное заключение. Например, в Англии срок пожизненного заключения длится от 8 до 10 лет. Существует мнение, что пожизненное тюремное заключение является бессмысленным наказанием для предателей, шпионов, террористов и лиц, совершивших убийство, будучи находящимся в тюрьме.

Смертная казнь для такого рода преступников - меньшее из двух зол. В США споры по поводу отмены смертной казни происходят ввиду того, что разные штаты имеют разные законы. Первые полицейские силы появились в Америки в 1845 году. С тех пор полицейским позволительно использовать оружие в ходе преследования преступников. Рост застреленных лиц полицейскими растет с каждым годом. При организации полицейских сил Америка опиралась на Британский опыт, хотя в самой Англии полицейским не свойственно ношение огнестрельного оружия. Оружие носят только те полицейские, которые осуществляют охрану дипломатических и других официальных лиц.

В начале 1970-х в Америке появились публикации о том, что на одну смертную казнь приходится восемь самоубийств. В некоторых странах смертная казнь считается мерой, без которой невозможно остановить распространение наркотиков, ликвидировать политический терроризм, экономическую коррупцию и даже супружескую неверность. Верховный суд Америки конституционно утвердил смертную казнь в 1975 году. Парадоксально, что в этом же году двое афро-американцев, осужденные за убийство двух белых людей, были оправданы после 12-летнего ожидания в тюрьме смертной казни. Процент судебных ошибок, последствия которых особенно трагичны в случае приведения смертной казни в исполнение наиболее велик в США. Закон о смертной казни был одобрен большей частью американских штатов. Впервые применение кожной инъекции, как наиболее гуманное наказание, было осуществлено в Техасе в 1982 году. В дальнейшем Высший Апелляционный Суд США признал это наказание наиболее болезненным и жестоким.

Многовековой опыт применения или отмены высшей меры наказания и научные исследования о взаимосвязи смертной казни с уровнем преступности пока не дали убедительных доказательств ни в пользу, ни против смертной казни.

« В начале 1970-х в Америке появились публикации о том, что на одну смертную казнь приходится восемь самоубийств. В некоторых странах смертная казнь считается мерой, без которой невозможно остановить распространение наркотиков, ликвидировать политический терроризм, экономическую коррупцию и даже супружескую неверность. »

"Ҳеч кас ба ақди никоҳ маҷбур карда намешавад, лекин ҳар касеро, ки ба ақди никоҳ даромадааст, маҷbur намудан зарур ast, ки ба қонунҳои никоҳ итат қунад".

K. МАРКС

Дар таърихи башарият оила яке аз қадимтарин шаклҳои умумияти инсонӣ ба шумор рафта, аз тарафи намояндагони илмҳои ҷомеашиносӣ, ҳуқуқ ва дигар илмҳо мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор дода шудааст. Оила қисми таркибии ҷомеа ва зинаи аввали ташаккули инсоният ба шумор рафта, шакли ҳастии инсонро муайян менамояд. Вобаста ба ин, ягон миллат ё ҷомеаи мадани аз доираи оила берун қарор надорад ва фатъолияти худро дар таносуб бо падидай оила ба роҳ менамад. Ҳамзамон бо ин, рушди ҷомеаро бидуни саҳми оила тасаввур кардан ғайриимкон аст, зоро маҳз дар оила замини давраи аввали ҳастии инсон гузашта мешавад. Аз ин хотир, ҳар як шахс хушбахтии худ, инчунин сарчашмаи ташаккул ва инкишофи хешро, қабл аз ҳама дар оила мебинад.

Шахноза ҚУРБОНОВА,
донишҷӯи соли 4

дошта, дар байни бародарону ҳоҷарони ҳамтана ва угай, инчунин байни бо фарзандӣ қабулкардагон маънӣ аст. Зану шавҳар дар оила ҳуқуқи баробар ва уҳдадории баробар доранд. Қонун ба зану шавҳари ҷавон ҳуқуқҳои шахсӣ ва молу мулкиро муҳайё кардааст.

Бе оиласи солим мавҷудияти ҷомеаи солим ғайриимкон аст. Таърихи ташаккул ва инкишофи ҷомеаи башарӣ дар тӯли садсолаҳо ин ҳақиқати бебаҳсро ба ҳукми исбот расонидааст. Муносибатҳои никонхиву оилавӣ дар ҶТ мувоғиқи Сарқонуни қишвар, Кодекси оила ва дигар санадҳои ҳуқуқӣ ба танзим дароварда мешавад. Қонунгузории оилавӣ, қабл аз ҳама, бинобар зарурati таҳқими оила, ташкили муносибатҳои оилавӣ дар заминai эҳсоси муҳаббати пок, эҳтиром ва гиромидошти мутикаబили ҳамсарон, кӯмаки байниҳамдигарӣ ва масъулияти аъзои оила дар назди яқдигар, роҳ надодан ба даҳолати ҳудсаронаи ашҳоси беруна ба ҳаётӣ оилавӣ, таъмини бемамонии татбиқи ҳуқуқҳои аъзои оила ва билохира муҳофизати судии онҳо бунёд ёфтааст.

МАНӢИ НИКОҲИ ХЕШУТАБОРӢ - ТАҲҚИМИ ОИЛАҲОИ ҶАВОН

Президенти қишвар Ҷаноби Олий, муҳтарам Эмомали Раҳмон соли 2015-ро Соли оила эълон намудаанд. Фикр мекунам, ки ин тадибири саривақтии Ҷаноби Олий дар пойдории оила, рафғии костагии аҳлоқи ҳамидаи инсонӣ такони азиме мегардад. Оила асоси давлат ва маҳаки асосии рушду камолоти ҷомеаи мо ба шумор меравад. Чуноне, ки аз нигаронии Ҷаноби Олий, Президенти ҟТ, муҳтарам Эмомали Раҳмон бармеояд, мо бояд сари масъалаи рушд додани муносибатҳои оилавӣ ва оиладорӣ дар қишварамон таомоми чораҳои зарурӣи ҳусусияти иҷтимоӣ, иқтисодӣ, тиббӣ ва ҳатто ҳусусиро андешем, ки қулли муносибатҳои оилавӣ ва оиладорӣ ба низом дароварда шавад.

Оила ва ҳаётӣ оилавӣ барои ҳар як одам мазмuni маҳсус дорад. Модар оила ба камол мерасем, тарбия мейёбем, меъерҳои маънавиро аз бар мекунем, обутоби ҳаётӣ мегирим. Устувории оила аз бисёр ҷиҳат ба дараҷаи тайёрии ҷавонон ба оиладорӣ вобаста аст. Солҳои охир як қатор санадҳои қонунгузорӣ қабул шуданд, ки аз ғамхории Ҷаноби Олий муҳтарам Эмомали Раҳмон дар бораи беҳбудии оила дар мамлакати мо шаҳодат мегиҳанд. Меъерҳои қонунгузории оилавӣ, меҳнатӣ ва манзилиро донистани зану

Моддаи 33-юми Сарқонуни ҟТ муайян кардааст, ки дар муносибатҳои оилавӣ зану шавҳар баробарҳуқуқанд, яъне онҳо дорон ҳуқуқҳои баробари шахсӣ ва амволи мебошанд.

Таърихи маданияти инсонӣ гувоҳ аст, ки дар ҳар давру замон нақши оилаи устувор дар рушду афкори инсонӣ, ташаккули давлатдории мусоир, таҳқими худшиносии миллии ҷомеа, эҳтироф ва қадршиносии урғу одат ва расму онҳои гузаштагон, ба воя расонидани насли наvras дар рӯҳияи эҳтиром ба арзишҳои миллӣ умумибашарӣ бағоят мухим мебошад. Ақлу идроқ, ҷаҳонбии ҷаҳонбии манъавии падару модар дар оила аввалин таҷрибаest, ки дар зеҳни кӯдак нақши ҳамешагӣ пайдо мекунад ва таъсиру нуғузӣ он дар зиндагии инсон умрбод побарҷо мемонад. Маҳз аз ҳамин ҷиҳат ба шумор меравад, ки андӯхтаҳо ва рӯҳи миллатро дар низоми иҷтимоӣ поянда медорад.

МУРОЦИАТНОМАИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСӢ БА ПАДАРУ МОДАРОН

Падару модарони азиз! Садорати факултети ҳуқуқшиносии ДМТ лутфанд ба иттилои Шумо мерасонад, ки бо мақсади ба амал овардани таҳаввулотҳои ҷиддӣ дар ҳаётӣ таълимӣ, илмӣ ва тарбиявии факултет "Барномаи рушди факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ барои солҳои 2015-2020" қабул гардид. Дар маҷмӯъ қабули барномаи мазкур барои баланд бардоштани сатҳу сифати раванди таълим ва донишандӯзии донишҷӯён, иштироки фაъолонаи донишҷӯён дар ҷорабии ниҳои тарбияӣ, баланд бардоштани ҳуввияти миллӣ ва ҳисси меҳнанпарастии онҳо, арҷузорӣ ба муқаддасот ва дастовардҳои истиқполияти давлатӣ, тарбияи мутахассисони лаёқатманд нигаронида шудааст. Аз ин рӯ, рафтти иҷрои барномаи мазкур зери назорат ва таваҷҷӯҳи ҳамешагии садорати факултети ҳуқуқшиносӣ қарор дорад.

Волидайни муҳтарам! Мо ба кӯмаку дастгирии бевоситаи Шумо ҷиҳати дар амал татбиқ намудани муқаррароти ин барнома ниёз дорем. Айни ҳол дар факултет ҷараёни таълим бонизом ва бомаром идома дорад. Дар тамоми гурӯҳҳои академии низоми таҳсилоти анъанавӣ ва кreditӣ машғулиятҳои амалий оғоз гардидаанд. Аз Шумо падару модарони гиромӣ самимона ҳоҳиш менамоем, ки нисбат ба тақдири фарзандони худ бепарвогӣ зоҳир накарда, ҷиҳати иштирок дар дарсхои амалий ва барҳӯрдор шудан аз паҳлуҳои гуногуни таълиму тарбияи фарзандатон ба факултет ҳозир шавед. Ҳамзамон дар робита ба ин масъала бо сарпрастони гурӯҳҳои академӣ ва дигар шахсони масъули садорат дар тамос шавед. Садорати факултети ҳуқуқшиносӣ ҳамчунин шароит фароҳам овардааст, ки падару модарони донишҷӯён, ки дар шаҳру ноҳияҳои дурдасттарини қишвар истиқomat менамоянд бо тариқи телефонӣ ва суроғаи электронии факултет law.tnu.tj@mail.ru аз аҳволи фарзандони худ боҳабар бошанд.

Падару модарон метавонанд бо телефонҳои мобилии зерин бо намояндагони садорати факултети ҳуқуқшиносӣ дар тамос шаванд.

1. 907405550 - Мирзоев П.З. - муовини декан оид ба таълим дар бости якум;

2. 918269888 - Камолов И.И. - муовини декан оид ба таълим дар бости дуюм;

3. 988983198 - Идиев Ф.Ф. - муовини декан оид ба корҳои тарбияӣ.

Бо эҳтиром, садорати факултети ҳуқуқшиносӣ.

Пайдоиши Суди конституцционӣ як давраи муайяро дар бар гирифтау фарогири таърихи зиёда аз дусадсола мебошад. Агар ба назарияи назорати конституцционӣ назар афканем, маълум намудан мумкин аст, ки назарияи мазкур дар асри XVII дар Британияи Кабир бо бавчудои Шӯрои маҳфӣ алоқаманд аст. Аммо назарияи назорати конституцционӣ мусосир аввалин маротиба дар ИМА ба вучуд омадаву икроиши онро Суди Олий ба уҳда дошт. Суди Олий соли 1803 парвандаро ҳаллу фасл намуд, ки мувофиқи он моддаи 13-и Қонун дар бораи сохтори судии соли 1789 ба боби 3-и Конституцияи иттифоқӣ номувофиқ буд ва аз рӯи ин парванда суди мазкур қарор қабул намуд. Байдар падидай назорати конституцционӣ дар Швейцария (с.1848) ва Аргентина (с.1853) рӯи кор омаданд.

Дар солҳои 1918-1920 модели аврупои назорати конституцционӣ ба амал омад. Назарияи модели аврупои назорати конституцционӣ - Суди конституцционӣ марбут ба олим ва ҳуқуқшиноси Австроия Ханс Кензел мебошад ва ин назарияи вай бо номи "назарияи нави ҳуқуқӣ" (Reine Rechtslehre) маълум мебошад. Аз ин ҷо маълум мешавад, ки аввалин маротиба Суди конституцционӣ дар Австроия 01.10.1920 пайдо шудаву минбаъд рушд намудааст. Суди конституцционии зикргардида дар асоси қонунҳои федералии фаъолияташро ба роҳ монда буд. Пас аз чанд моҳи фаъолияти Суди конституцционӣ дар Австроия, дар Чумхурии Чехословакия низ Суди конституцционӣ таъсис дода мешавад. Соли 1921 Низомнома дар бораи Суди конституцционӣ дар Австроия қабул гардид, ки дар асоси он Суди конституцционӣ мақоми давлатро гирифт. Дар нимаи дуюми асри XX ин низом ҳамчун "модели австроияӣ" дар тамоми ҷаҳон паҳн гардида, яке аз институҳои асосии судӣ эътироф гардид. Соли 1953 аввалин маротиба Қонун дар бораи Суди конституцционӣ қабул гардид. Минбаъд ба ҳамин тартиб Суди конституцционии Чумхурии Федералии Олмон (с.1946), Шӯрои конституцционии Франсия (с.1958), Суди конституцционии Югославия (с.1963), Суди конституцционии Белгия (с.1980), Трибунали конституцционии Полша (с.1986) ва аз соли 1990 оғоз намуда, дар тамоми мамолики Аврупо Суди конституцционӣ таъсис дода шуд, аз ҷумла дар Федератсияи Россия.

Дар замони ҳукмронии ИҶШС, аниқтараш 23.12.1989 Қонуни СССР "Дар бораи назорати конституцционӣ дар СССР"-ро қабул шуд, ки мутобиқи он салоҳияти назорати Конституция ба уҳдаи Кумитаи назорати конституцционӣ вогузор гардид.

ҶТ аз зумраи он мамлакатҳо мебошад, ки бо мақсади таъмини волоият ва амали бевоситаи меъёроҳои Сарқонуни ҶТ, мақомоти маҳсуси назоратӣ - Суди конституцционӣ таъсис додааст. Таърихи Суди конституцционии ҶТ бо таърихи наини давлатдории ҳалқи тоҷик алоқамандӣ дошта, таъсиси он аз қабу-

ли Сарқонуни ҶТ маншаъ мегирад. Падидай назорати конституцционӣ дар ҶТ бо ташкили Кумитаи назорати конституцционии ҶТ (с.1990) ба вучуд омада, он назорат, риоя ва татбиқи меъёроҳои Конституцияро дар амал ҷорӣ менамуд ва бараи таъсиси Суди конституцционӣ дар ҶТ заманаи мусоидро фароҳам овард.

Барои ба кори худ оғоз намудани Суди конституцционии ҶТ Фармони Президенти ҶТ "Дар бораи фаъолияти ташкилии Суди конституцционии ҶТ" аз 15.05.1995 №238 ва қабули Қонуни конституцционии ҶТ "Дар бораи Суди конституцционии ҶТ" аз 03.11.1995 №84 нақши муҳимро бозидаанд.

Омилҳои қабули қонуни нав. Барои қабули Қонуни конституцционии ҶТ "Дар бораи Суди конститу-

ҳуқуқӣ" аз соли 2009 мебошад. Ин ҷо мухтасар, таҳлили қонуни ҷорӣ аз қонуни қаблӣ метавон ифшо намуд, ки аз ҷунин қисматҳо иборат аст:

- Қонуни ҷорӣ аз 15 боб ва 86 модда (қонуни қаблӣ дорои 2 фасл, 11 боб ва 63 модда) иборат мебошад, яъне қонуни ҷорӣ аз қонуни қаблӣ 4 боб ва 23 модда зиёд будаву дорои фаслҳо намебошад.

- Ҳангоми қабули Қонун ба банду бости он дикқати аввалиндарача дода шудааст, ки онро метавон ҳангоми таҳлилнамоӣ пай бурд. Мисол, гузаштани қ.2 м.4-и қонуни қаблӣ ба қ.2 м.8-и қонуни ҷорӣ ва ё гузаштани ҷумлаи 3-юми қ.1 м.6-и қонуни қаблӣ ба қ.2 м.7-и қонуни ҷорӣ.

Муттаҳидкуни маддаҳо. Мисол, моддаи 9 "дахлнапазирии судяҳои Суди конституцционии ҶТ" ва

Некрӯзи ФАЙЗИЗОДА
донишҷӯи соли 2 (МБХ)

ПАЙДОИШИ СУДИ КОНСТИТУЦИОНӢ ДАР ҶАҲОН ВА ТОҶИКИСТОН

сионии ҶТ" аз 26 июли соли 2014 №1083 як қатор омилҳоро метавон рӯи назар овард:

а) Барномаи испоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ барои солҳои 2011-2013, ки бо Фармони Президенти ҶТ аз 3 январи соли 2011 таҳти №976 тасдиқ карда шудааст.

б) Пай дар пай ворид намудани тағириу иловаҳо ба Қонуни конституцционии ҶТ "Дар бораи Суди конституцционии ҶТ" аз 3 ноября соли 1995, яъне 8 маротиба ва 112 тағириу иловаҳо ворид карда шудааст.

Тавофути қонуни ҷорӣ аз қонуни қаблӣ. Қайд намудан ба мавриди аст, ки қонуни ҷорӣ аз қонуни қаблӣ тавофути кулӣ дошта, он ҷавобгӯи талаботҳои пешбининамудаи Қонуни ҶТ "Дар бораи санадҳои меъёрии

моддаи 22 "дахлнапазирии судяҳо дар мурофиаи Суди конституцционӣ"-и қонуни қаблӣ дар моддаи 12-и қонуни ҷорӣ "Дахлнапазирии судяҳи Суди конституцционии ҶТ" муттаҳид карда шудааст.

- Васеъ ва пурранамоии моддаҳо. Мисол, моддаи 15-и қонуни қаблӣ салоҳиятҳои дигари Суди конституцциониро ҳамагӣ дар ҷорӣ менамуд, дар қонуни ҷорӣ, моддаи 35 онро дар нуҳ қисм инъикос намудааст, яъне салоҳиятҳои дигари Суди конституцциониро ва-севътар намудааст.

- Воридсозии моддаҳои нав ба қонун. Мисол, рад кардан ё ҳудуд-қонии судяи Суди конституцционии ҶТ (м.26); тарафҳо ва намояндагони онҳо (м.28); шоҳид (м.30); корши-

нос (м.31); мутахассис (м.32); тарҷумон (м.33); номаи Суди конституцционии ҶТ (м.38); боздоштани мурофиаи судӣ (м.52); оқибати ҳозир нашудани шоҳидон, коршиносон, мутахассисон ва тарҷумон ба мурофиаи судӣ (м.54) ва ғ. моддаҳои нави Қонун мебошанд.

- Воридсозии бобҳои нав ба Қонун. Мисол, "Чораҳои ҳимояи мурофиавии фаъолияти Суди конституцционии ҶТ" (боби 12); "Маблаг-гузорӣ, таъминоти моддӣ ва ҳимояи иҷтимоии судяҳои Суди конституцционии ҶТ" (боби 13) ва ғ.

- Маншаъгирии моддаҳои Қонун аз моддаҳои қонуни қаблӣ. Мисол, м.77 - "Дастгоҳи Суди конституцционии ҶТ" аз м.55; м.79 - "Шӯрои илмии машваратии назди Суди конституцционии ҶТ" аз м.57; м.80 - "Қароргоҳи Суди конституцционии ҶТ" аз м.63-и қонуни қаблӣ сарчашма мегиранд.

Дар охир метавон гуфт, ки Қонун дар асоси тамоми талаботҳои қонуни ҷорӣ замони мусосир омода шудаву масъалаҳои дарбаргирандаи Суди конституцционии ҶТ-ро дар ҳуд инъикос намудааст ва ҳангоми омода намудани он қонунгузории як қатор давлатҳо, аз ҷумла Россия, Германия, Латвия, Полша, Армения ва ғ. мавриди муқоиса қарор гирифтаанд. Ҳамзамон зикр намудан ҷоиз аст, ки 14 майи соли 2013 дар замони иҷрои банди 9 Барномаи испоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ дар ҶТ барои солҳои 2011-2013, дар Китобхонаи миллии Тоҷикистон семинар оид ба муҳокимаи лоиҳаи нави Қонуни конституцционии ҶТ "Дар бораи Суди конституцционии ҶТ" бо иштироки гурӯҳи корӣ, намояндагони миллӣ ва байнамилалӣ баргузор гардид ва аз ҷониби иштирокчиён лоиҳаи Қонун мавриди дастгирӣ қарор гирифт, ки ин нишонаи рушди ҳокимиётӣ судӣ дар мамлакат мебошад.

Падидай назорати конституцционӣ дар ҶТ бо ташкили
Кумитаи назорати конституцционии ҶТ (с.1990) ба вучуд
омада, он назорат, риоя ва татбиқи меъёроҳои Конституцияро
дар амал ҷорӣ менамуд ва бараи таъсиси Суди
конституцционӣ дар ҶТ заманаи мусоидро фароҳам овард.

Фирдавсизода КОМРОН
денишчүй соли 2

Иди Наврӯз ин چашни оғози баҳор ва соли нави мардуми форсу тоҷик мебошад. Наврӯз дар луғатҳо ба маъни рӯзи нав ва тоза, рӯзи нахустин, аввали рӯҳои сол, яъне рӯзе, ки соли нав аз он оғоз мегардад, омадааст. Ҷашни Наврӯз аз қадимтарин ва густурдатарин идҳои мардумони эронитабор буда, умри дарози беш аз шаҳазорсола дорад. Тавре ки аз номи он бармеояд, Наврӯз "рӯзи нав" маъно дошта, дар аввали соли нави хуршедӣ ба истиқболи соли нав барпо мешавад. Наврӯз ҷашни фарорасии баҳори нозанин зиндашвии табиат, оғози корҳои кишоварзӣ ва боғдорӣ, айёми баробаршавии шабу рӯз дар баҳор буда, аз нигоҳи ҳисоби ситорашиной Наврӯз рӯзест, ки офтоб ба бурҷи барра (ҳамал) ворид мешавад ва дар ҳамон дақиқаву сонияе ки ворид шуд, он тоҳу соли нав фаро мерасад.

Дар ин маврид Абурайҳони Берунӣ, денишманд ва олими қарни даҳум дар китоби машҳури худ "Осор-ул-боқия" аз забони Алий бинни Яҳё навишиста, ки "Рӯзи Наврӯз ягона рӯзест, ки тағйирнопазир аст" ва дар китобаш "Ал-тафҳим" менингорад, ки "нахустин рӯз аст аз Фарвардинмоҳ ва аз ин ҷиҳат рӯзи нав карданд, зоро ки нишонии соли нав аст". Бояд гуфт ки маншаъ ва замони пайдоиши Наврӯз, ба дурӯстӣ маълум нест. Аммо ин ҷашни таърихи шаҳазорсола дорад ва қуҳантарин ойини миллӣ дар ҷаҳон ба шумор мераవад. Дар баязэ аз матнҳои кӯҳан аз ҷумла "Шоҳнома" - Ҳаким Абулқосим Фирдав-

сии Тусӣ, «Таърихи Табарӣ», "Ал-тафҳим", "Осор-ул-боқия"-и Абурайҳон Берунӣ ва "Наврӯзнома"-и Умари Хайём, шоҳ Ҷамшед ба унвони поягузори Наврӯз муаррифӣ шудааст. Падидоварии Наврӯз дар Шоҳнома, ба ин гуна ривоят шудааст, ки Ҷамшед дар ҳоли гузаштан аз Озарбойҷон, дастур дод то дар онҷо барои ў тахте бигузоранд ва худаш бо тоҷи заррин бар рӯи таҳт биништаст. Бо расидани нури хуршед ба тоҷи заррини ў, ҷаҳон нуронӣ шуд ва мардум шодмонӣ карданд ва он рӯро Наврӯз номиданд.

Ба Ҷамшед бар гаевҳар
афроштанд,
Мар он рӯро рӯзи нав

хонданд.

Муҳаққиқони тоҷик мегӯянд, Наврӯз таърихи беш аз шаҳазорсола дорад ва он дар аҳди шоҳони каёни ҳам аз пеш аз зуҳури Зардӯшт ва китоби "Авесто" пайдо шуда, аслан ва табиатан иртибот ба дину мазҳаб надоштааст. Денишманди тоҷик Рӯзӣ Аҳмад, ки дар мавзӯи пайдоиши Наврӯз пажӯҳӣ-

Ҳар рӯзатон Наврӯз бод!

шоҳи зиёд ба анҷом расонидааст, мегӯяд, дар бораи пайдоиши Наврӯз ҳам аз манобеи асотири ҳам аз сарҷашмаҳои таърихи метавон маълумоти фаровон ба даст овард.

Рӯзӣ Аҳмад мегӯяд, ки дар "Авесто" роҷеъ ба Наврӯз чизе гуфта нашудааст, аммо дар сарҷашмаҳои дигари аз замони Ҳаҳоманишиҳо, Ашкoniён ва Сосониҳо ба мөрсомонда роҷеъ ба Наврӯз маълумоти зиёдро метавон пайдо кард. Бархе аз муҳаққиқон ин идро ба оини митроистӣ пайванд додаанд. Ҳамчунин барои намуна, Абуалий ибни Сино, Абулқосими Фирдавсӣ, Абурайҳони Берунӣ, Умари Хайём, Ҳофизи Шерозӣ ва дигар бузургони имлу адаби форсу тоҷик дар бораи Наврӯз иттилоъ додаанд. Маълумоти муфасалро, аз ҷумла Берунӣ дар "Осор-ул-боқия" ва Хайём дар "Наврӯзнома" пешкаш кардаанд.

Бо зуҳури ислом ва гароидани мардуми эронитабор ва аз ҷумла тоҷикӯ ба дини ҷадид то ҷанд муддате таҷулии Наврӯз ғайримумкин мешавад. Аммо пас аз ба сарӣ қудрат омадани сулолаи Сомониён ва маҳсусан давраи роҳбарии Исломии Сомонӣ,

Наврӯз ва маросимҳои ин ҷашн дубора эҳё мешаванд.

Ин боиси ифтиҳор аст, ки Наврӯз баъд аз истиқололияти давлатӣ ҷойгоҳ ва мақоми муносаби худро ба даст овард ва аз як ҷашни мардумӣ то ба ҷашни давлатӣ эътироф гардид. Ҳамакунун барои таҷпил аз ин ҷашни суннати мувофиқи Қонуни ҶТ "Дар бораи рӯҳои ид" аз 2 августи соли 2011 ҷаҳор рӯз расман истироҳат эълон шудааст. Гузашта аз ин бояд гуфт, ки дар моҳи сентябрри соли 2009 ЮНЕСКО - муассисаи илмиву фарҳангии СММ Наврӯзро дар феҳристи мероси фарҳангӣ башарӣ ворид намуда, дар моҳи февралӣ соли 2010 Мачмайи умумии СММ дар иҷтисадии 64-уми худ қарореро ба тасвibrрасонид, ки минбаъд 21-уми март ҳамчун Рӯзи байналмилалии Наврӯз таҷпил мешавад.

**Бар диёрам ин замон, фасли
баҳор ояд ҳаме,**
Ҳам газал шеъру тарона,
сад ҳазор ояд ҳаме.
Нагма кабки дарӣ, ҳам
булбулони хушсадо,
Бо навои дилнавози ҷангу

тор ояд ҳаме.

Аз фурсати муносаби истифода намуда, Наврӯзи меомада, иди баҳор ва хуррамиву хушдилро ба тамоми мардуми кишвари маҳбубамон, Тоҷикистони азиз, алалхусус ба садорат ва ҳайати омӯзгорони факултati ҳуқуқшиносӣ ва тамоми донишҷӯёни устодони ДМТ бо самимият табрик намуда, дар фаъолияти ҳамарӯзai кориву эҷодияшон бурдбориҳо таманнодорам. Наврӯзатон фирӯз бод, ҳар рӯзатон Наврӯз бод!

Ра'ебалай САИДОВ
денишчүй соли 2,
иҳтиносси экспертизаи судӣ

Наврӯз шуду лолаи хушранг
баромад,
Булбул ба тамошои дафу
ҷанг баомад.
Мурғони чаман ҷумла
бекардаанд парвоз,
Мурғи дили ман аз қафаси
танд баромад.

Дар сарзамини бостони мо иди баҳор, иди гулу лола, иди инсони заҳматкаш, иди Наврӯзи аҷам ҷашни гирифта мешавад. Наврӯзро аз замонҳои қадим, ҷашни бунёдкорӣ, ҷашни дӯстию бародарии ҳалқо

Наврӯзатон фирӯз бод!

ниز меҳисобанд. Дар тӯли ҷандин асрҳо ин ҷашн одамонро дар рӯҳияи муҳаббат ба замини аҷодӣ, муносабатҳои эҳтиёткорона ба ҳамаи оғаридаҳои табиату инсон, онҳоро ба сулҳу ҳирадмандӣ муттаҳидию ҷагонагӣ даъват менамояд. Иди Нав-

рӯзро бо шодию сурур, орзуи дили умедворонаи зиндагии пурсафову осоишта бо як ҷаҳон орзу умед интизор мешаванду бо либосҳои нав пешвоз мегиранд..

Фасли Наврӯз аст айёми баҳор,
Гул шукуфту гашт олам лолазор.

Дашту саҳро сабзу хуррам
гаштааст,
Аз насиими хушҳавои бегубор.

Шоири нависандагон шеъру ғазалҳо, қисса ривоятҳои Наврӯзиро хело ҳуб ба қалам дода, таърихи ҷашни иди миллиро аз аҷодӣ ба аҷодӣ овардаанд.

Ин ид бо урғу анъанаҳои миллӣ, бо оинҳои нав оmezisӣ мейёбад. Наврӯзи оламафрӯз дар саросари дашту даман бо рангу бӯй ва таровати ҳуд ҷавлон мезанад.

Шукрона, ки мо боз ба
Наврӯз расидем,
Бар дидани ин фасли
дилафрӯз расидем.
Парвонасифат пар задем
гиҳди ҷаҳонро,
То бар гузари шуълаи

пурсӯз расидем.

Устодони азизу ҳоҷарони меҳруbon, фарзандони дилбанди диёри азиз. Шумоёнро бо муносабати иди баҳор, фарорасии фасли айёми сафобахши сол муборакбод менамоям.

Наврӯзатон фирӯз бод!
Ҳар рӯзатон Наврӯз бод!